

BARBARA WOODOVÁ

• POD
AFRICKÝM
SLUNCEM

KIO KAN

Copyright © 1988 by Barbara Wood
Translation © Kristýna Kučerová, 1996
Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.
Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Z anglického originálu green city in the sun
přeložila Kristýna Kučerová
Redakční úprava Vlasta Kohoutová
Grafická úprava obálky Emil Křížka
Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek,
v edici Klokán, 1996
shop@alpress.cz
Vydání třetí, 2021

ISBN 978-80-7633-668-1

*Tato kniha je věnována
mému muži Georgovi,
s láskou.*

PODĚKOVÁNÍ

Mé díky si za svou laskavou pomoc zasluhují tito lidé v Keni:

V Nairobi: profesor Godfrey Muriuki a jeho žena Margaret, oba z Univerzity v Nairobi; Philip a Ida Karanjovi; Rašída Littová z Universal Safari Tours; Allen a Gachiku Gicherovi; doktor Igo Mann a jeho okouzující žena Erica; John Moller, který mě zasvětil do tajemství lovu; Valerie a Hemming Gulbergovi, pěstitelé kávy; zaměstnanci Keňského národního archivu, kteří mi usnadnili práci.

V Nyeri: Stavinder a Jaswaran Sehmiovi, z kterých se stali mí dobří přátelé; pan Che Che z hotelu Outspan; Irene Mugambi, která se se mnou podělila o svou nedocenitelnou znalost keňských žen.

V Nanyuki: pan a paní Jacobsonovi; pan Edmond Hoarau, generální ředitel Mount Kenya Safari Club, který nám tak zpříjemnil pobyt; Jane Tatham Warterová a její přítelkyně Elizabeth Ravenhillová; P. A. G. („Sandy“) Field za povznášející odpoledne vyprávění.

Mé díky dále patří i Terenci a Nicole Gavaghanovým za jejich nedocenitelný výklad, Timu a Rainie Samuelsovým, Marvinovi a Sjanie Holmovým, kteří nás jako první do problému zasvětili, a konečně Bobovi a Sue Morganovým ze Survival Ministries, kteří se s námi podělili o svůj domov v Kare, o své životní příběhy a lásku, kteří nám představili své keňské přátele a i v těch nejkritičtějších chvílích nám nabídli svou pomoc.

Abdul Selim, ten nejtrpělivější a nejveselejší řidič v celé východní Africe, zasluhuje mé zvláštní *asante sana*.

PŘEDMLUVA

Keňa vznikla vlastně náhodou.

V roce 1894 se Britové snažili dostat do Ugandy, strategického vojenského bodu na horním toku Nilu v srdci Afriky, a proto vybudovali z východního pobřeží Afriky do vnitrozemí k Viktoriinmu jezeru, bráně do Ugandy, šestisetmílovou železnici. Tak se stalo, že vlak projížděl pásem země obydlené jen divokou zvěří a válčícími kmeny, země, která se mohla zamlouvat pouze neohroženým cestovatelům a misionářům. Po svém dokončení se však ugandská železnice ukázala být danajským darem, který jen požírá peníze, a britská vláda tudíž hledala způsob, jak by si železnice dokázala na sebe vydělat. Brzy se ukázalo, že odpověď se skrývá v podpoře osídlování oblasti kolem trati.

Jako prvním bylo toto „volné“ území nabídnuto sionistickým Židům, kteří tehdy hledali trvalý domov. Ti je však, vedeni touhou odejít do Palestiny, odmítli. Byla proto zahájena kampaň na přilákání přistěhovalců z celého Britského impéria. Sepisovaly se smlouvy s domorodými kmeny, jejichž náčelníci o smlouvách nevěděli takřka nic a byli poněkud zmateni, co že tu bílý muž vlastně dělá. Pak vláda začala levně nabízet obrovské plochy „nevyužité“ divočiny každému, kdo byl ochoten přicestovat, usadit se tu a svůj pozemek zúrodňovat. Střední vysočina této země, ležící ve značné nadmořské výšce, byla chladná, bujná a úrodná a přitahovala celou řadu Britů z Anglie, Austrálie a z Nového Zélandu, kteří hledali nový domov, místo, kde by začali nový život.

Ačkoli Koloniální úřad neochvějně trval na tom, že tato oblast je jen protektorátem a jednoho dne, až se její původní černí obyvatelé naučí, jak jí vládnout, bude jim navracena zpět, v roce 1905, kdy na dva tisíce bělochů připadaly čtyři miliony Afričanů, britský komisař pro východoafrický protektorát vyhlásil protektorát „zemí bílého muže“.

PROLOG

„Doktorka Trevertonová?“

Debora se polekaně probudila. Nad sebou spatřila usměvavou tvář letušky společnosti Pan Am. Pak ucítila otřesy letadla, které jí napověděly, že začínají klesat nad Nairobi. „Ano?“ odpověděla dívce a přemáhala doznívající spánek.

„Dostali jsme pro vás vzkaz. Čekají vás na letišti.“

Debora ani nedýchala. „Děkuji,“ řekla. Zavřela znovu oči. Byla unavená. Let trval dvacet šest hodin – téměř bez přestávky, jen s přestupem v New Yorku a doplněním paliva v Nigérii. Čekají na ni. *Ale kdo?*

V kabelce měla dopis, který přišel před týdnem do nemocnice a který ji udivil. Odeslali jej z Misie lady Grace v Keni a žádali ji, aby přijela, protože Mama Wachera umírá a ptá se po ní.

„Proč by ses měla vracet, když nechceš?“ ptal se tehdy Jonathan. „Zahoď ten dopis. Ignoruj ho.“

Debora neodpověděla. Ležela v Jonathanově náruči a nedokázala ze sebe vypravit slovo. Nikdy by nepochopil, proč se musí vrátit do Afriky ani proč se toho zároveň tolik děsí. Důvodem bylo tajemství, jež skrývala i před ním, před svým budoucím mužem.

Když si Debora vyzvedla kufr a prošla celníci, spatřila za střeženým východem v čekajícím davu muže s tabulkou, na které bylo napsáno její jméno. DR. DEBORA TREVERTONOVÁ.

Chvilí si ho prohlížela. Byl to vysoký, dobře oblečený Afričan. Kikuju, usoudila Debora, muž, kterého misie vyslala, aby ji vyzvedl. Prošla kolem něho a zamávala na jedno taxi z řady u chodníku. Doufala, že tím získá nějaký čas, aby se mohla rozhodnout, zda skutečně vším tím znovu projde, zda se vrátí do misie a střetne se s Mama Wacherou. Řidič z misie prostě ohlásí, že doktorka Trevertonová nepřiletěla, takže ji nebudou očekávat. Ještě ne.

„Kdo je ta Mama Wachera?“ ptal se Jonathan, když s Deborou pozorovali mlhu valící se nad Sanfranciským zálivem.

Ale Debora mlčela. Nedokázala mu říct: „Mama Wachera je stará africká šamanka, která před mnoha lety proklela mou rodinu.“ Jonathan by se asi smál a utahoval by si z ní, že mluví tak vážně.

Jenomže to nebylo všechno. Mama Wachera zapříčinila, že Debora odjela z Keni a že dnes žije v Americe. A vše se točilo kolem tajemství, které před Jonathanem tak pečlivě skrývala. O jedné kapitole ze své minulosti nikdy nepromluví, ani po svatbě.

Taxi se řítilo nocí. Byly dvě hodiny ráno, tma a chladno, rovníkový měsíc vykukoval mezi větvemi trnovníků s plochými korunami. Hvězdy nad hlavou vypadaly jako prach. Debora se ponořila do svých myšlenek. *Všchno hezky popořadě*, připomínala si. Od okamžiku, kdy dostala dopis žádající, aby přijela, postupovala Debora malými krůčky a pokoušela se nemyslet na to, co ji na konci této cesty čeká.

Ze všeho nejdříve Jonathana požádala, aby převzal její pacienty. Měli společnou chirurgickou praxi a ordinaci. Obchodními partnery se stali ještě před tím, než se rozhodli pro partnerství manželské. Pak Debora zrušila své přednášky na lékařské fakultě a sehnala za sebe náhradu do předsednictva výroční lékařské konference v Carmelu. Schůzky domluvené na příští měsíc ponechala beze změny, protože do té doby bude už dávno doma.

Nakonec si zařídila na keňském velvyslanectví vízum – byla nyní americkou občankou a neměla už keňský pas –, zakoupila tablety proti malárii, nechala se očkovat proti choleře a žluté zimnici a před osmadvaceti hodinami – jako zázrakem – konečně nastoupila na sanfranciském letišti do letadla.

„Hned jak se dostaneš do Nairobi, tak mi zavolej,“ připomínal Jonathan, když ji pevně objímal u východu k odletu. „A volej mi potom každý den. Brzy se vrať, Deb.“

Políbil ji, dlouze a tvrdě, před ostatními cestujícími, což se k němu vůbec nehodilo. Jako kdyby ji tím chtěl přimět k návratu.

Taxi jelo po tmavé, opuštěné dálnici. Velkou rychlostí vyjelo ze zatáčky; reflektory na okamžik ozářily nápis na tabuli u silnice: VÍTEJTE V NAIROBI, ZELENÉM MĚSTĚ PLNÉM SLUNCE.

Deboře se sevřelo srdce. Ten nápis ji vyburcoval z otupělosti, do které ji ukolébál dlouhý let. *Přijela jsem domů*, pomyslela si.

Hotel Hilton se vypínal jako zlatavý sloup světla ze spícího města. Taxi dojelo k jasně ozářenému vchodu a africký portýr ve vínovém kabátě a cylindru přispěchal, aby jí otevřel dveře. Když vykročila do chladné únorové noci, řekl: „Vítejte, madam.“ Debora se přistihla, že mu nedokáže odpovědět.

Najednou se začala rozpomínat. Jako malá doprovázela svou tetu Grace na nákupy do Nairobi. Vždy stávala na chodníku a civěla na

taxíky brzdící u vchodů pohádkových hotelů. Vystupovali z nich *turisté*, úchvatní lidé ze vzdálených končin ověšení fotoaparáty, s novými naškrobenými khaki obleky na safari. Vzrušeně se smáli, obklopeni hromadou zavazadel. Malá Debora je fascinovaně pozorovala, zajímali ji, záviděla jim, přála si patřit do jejich báječného světa. A teď tu stojí, platí taxikáři a kráčí za portýrem po mramorových schodech k naleštěným skleněným dveřím, které před ní otevřel.

Deboře přišlo najednou té mladé dívky líto. *Jak se mylila.*

Recepční byli mladí Afričané v elegantních červených uniformách, mluvili dokonalou angličtinou. Debora si všimla, že dívky mají vlasy spletené do nespočetných pevných copánků, upravených do složitých účesů. Patrně se rozhodly své vlasy obětovat. Ve čtyřiceti budou téměř bez vlasů – cena za luxusní keňskou módu.

V recepci doktorku Trevertonovou srdečně přivítali. Usmála se, ale moc nemluvila, její tvář jako by zakrývala nehybná maska. Debora nechtěla, aby znali pravdu, nechtěla se prozradit svým britským přízvukem. Před nimi stála štíhlá žena těsně po třicítce, která v modrých džínách a v moderní košili vypadala velmi americky. Nemohli tušit, že ona vlastně vůbec není Američanka, že je čistá Keňanka jako oni, která mluví jejich rodným jazykem k nerozeznání od domorodců.

V pokoji ji čekal košík čerstvého ovoce, rozestlaná postel a na polštáři mentolová čokoláda ve stříbřitém obalu. Na hotelové vizitce stálo: „*Lala salama* – spěte sladce.“

Portýr jí ukázal postel, minibar a televizi. Debora zalovila v drobných, které dostala dole ve směnárně, a snažila se upamatovat, jaký je právě směnný kurz. Podala mu dvacet šilinků a z jeho úsměvu poznala, že je až příliš štedrá.

A pak osaměla.

Došla k oknu a vyhlédla ven. Spatřila jen temné obrysy města zahaleného nocí. Bylo ticho, chodníky vydlážděné, jen občas projelo pod okny auto. Nairobi – město, se kterým se Debora rozloučila před patnácti lety.

Tenkrát si osmnáctiletá Debora, rozzlobená a vyděšená, přísahala, že se do téhle země už nikdy nevrátí, a k letadlu šla rozhodnuta najít si nový domov, nové místo na slunci. V následujících letech tvrdě pracovala, aby se proměnila a osvobodila se od Afriky, kterou měla v krvi. Nakonec se usadila v San Francisku, s Jonathanem. Zde našla útočiště a muže, který jí dokázal být oporou.

Ale pak přišel ten dopis. Jak ji ty jeptišky našly? Jak se dozvěděly, že žije v San Francisku, že pracuje právě v této nemocnici? Sestry z mi-sie stálo pátrání určité spousty obtíží a peněz. Proč? Protože ta sta-řena konečně umírá?

Proč chce vidět právě mě? ptala se Debora sama sebe, pohroužená v myšlenkách u okna. *Vždycky jsi mě nenáviděla, Mama Wachero, vždycky jsi ke mně cítila zášť, protože jsem Trevertonová.*

Co já mám společného s tvými posledními chvilkami?

„Naléhavé,“ stálo v dopise. „Okamžitě přijďte.“

Debora se opřela čelem o chladivé sklo. Vzpomínala na své po-slední dny v Keni a na hrozivá slova šamanky. Se vzpomínkami se však vrátila i dávná bolest a slabost, o kterých si Debora myslela, že se jich jednou provždy zbavila.

Vešla do koupelny a rozsvítila. Napustila vanu horkou vodou, pro-voněla ji pěnou do koupele značky Nivea, kterou dodával hotel Hil-
ton, a zahleděla se na sebe do zrcadla.

Tohle byla její skutečná tvář, poslední z celé řady tváří, byla s ní spo-kojená. Před patnácti lety, když přijela poprvé do Ameriky, měla pleť dotmava opálenou, černé vlasy krátce stočené pod ušima a na sobě jed-noduché šaty bez rukávů z keňské bavlny a sandály. Nyní měla pleť ble-dou, po dlouhých letech, kdy se záměrně vyhýbala slunci, a vlasy rovné, sepnuté zlatou sponou a spuštěné na záda. Košile i kalhoty nesly návr-hářskou značku, stejně jako drahé sportovní boty. Ze všech sil se sna-žila vypadat americky, jako běloška.

Protože *je* přece běloška, připomínala si.

A pak si vzpomněla na Christophera. Poznal by ji?

Po koupeli si Debora zabalila dlouhé mokré vlasy do ručníku a usedla na okraj postele. Zjistila, že se jí nechce spát, vyspala se dost v letadle.

Natáhla se po své tašce, kterou nespustila z očí od okamžiku, kdy odletěla ze San Franciska. Kromě pasu, zpáteční letenky a cestovních šeků v ní měla něco mnohem cennějšího.

Vyndala malý balíček v hnědém papíře převázaný provázkem a polo-žila jej vedle sebe na postel. Rozbalila jej a roztřídila jeho obsah: obálku s vybledlými fotografiemi, svazek dopisů svázaný stuhou a deník.

Chvilí z té hromádky nemohla spustit oči.

Tohle bylo její dědictví, to jediné, s čím odletěla z Afriky, to jediné, co zbylo z kdysi hrdé – a neblaze proslulé – rodiny Trevertonů. Fo-tografie neprohlížela od té doby, kdy je před patnácti lety zalepila do obálky, dopisy nečetla od toho děsivého dne, kdy jí Mama Wachera

vmetla do tváře ta hrozná slova, a starý, v kůži vázaný, ohmataný deník, jehož první zápis pocházel z doby před osmašedesáti lety, Debora nikdy neotevřela. Na jeho deskách bylo vytištěné zlatými písmeny jméno TREVERTON.

Jméno, které v Keni účinkovalo jako kouzlo. Debora si všimla výrazu ve tvářích mladých Afričanů dole, když se zapisovala a vyslovila své jméno: krátký, udivený pohled, pak okamžik nevěřícího, okouzleného překvapení, a potom nevyhnutelné rozpaky a napjatý úsměv, který měl zamaskovat nenávist a odpor vyvěrající z toho *ostatního*, za čím Trevertonovi stojí. Debora byla na tyhle pohledy zvyklá jako dítě a celkem ji nepřekvapilo, že se zde s nimi setkává i po letech.

Bývaly doby, kdy toto jméno v Keni uctívali. Hotel, v němž se Debora ubytovala, stál blízko široké ulice, bývalé třídy Lorda Trevertona. Dnes je pojmenována po Josephovi Gicheru, kikujském mučedníku z boje za nezávislost. V taxíku projela kolem bývalé Trevertonovy střední školy, na které spatřila nový nápis: STŘEDNÍ ŠKOLA MAMA WANJIRU.

Jako by se snažili vymazat vzpomínku na nás z tváře světa, pomyslela si.

Ale Debora věděla, že ani sebevětší „pokenšťování“ nedokáže zahladit stopy, které v této zemi Trevertonovi zanechali. Příliš do ní vrostli, stali se součástí její duše, jejího osudu. Misie, kde teď leží umírající Mama Wachera, se jmenuje Misie naší lady Grace. Nazvaly ji tak katolické sestry před mnoha lety, když jim ji Debořina teta odkázala. Předtím to byla jen Graceina misie, pojmenovaná po ženě, která ji založila a jejíž jméno samo znamenalo milost, po Grace Trevertonové, proslavené průkopnici veřejné zdravotní péče v Keni.

Doktorka Grace Trevertonová, stejná legenda jako její okázalý bratr hrabě, založila tuto misii před osmašedesáti lety v divočině Centrální provincie. Právě ona vychovala Deboru, jako by byla její skutečnou matkou, a zemřela s hrozivým tajemstvím, uzamčeným ve svém srdci. Debora věděla, že teta Grace prožila mnohé, byla svědkem a součástí triumfu i hanby Trevertonů, viděla Keňu stoupat k výšinám, upadat a znovu se vzmáhat.

Debora natáhla ruku a téměř ustrašeně se dotkla předmětů na posteli. Fotografie – jen stěží se upamatovala na osoby na obrázku. *Christopher; ještě chlapec, zdaleka ne muž. Škoda, že takovou fotografii nemám.* A dopisy – vybavila si z nich jen pár zdrcujících řádek. Nakonec deník, všechno, co jí zbylo po tetičce Grace.

Debora ten deník nikdy nečetla. Když Grace zemřela, byla tak zdrčená smutkem, že jej nedokázala otevřít, později se rozhodla odvrátit se od rodiny i od minulosti, jejímž symbolem byla tato kniha. Nyní deník zvedla a držela v dlaních.

Měla pocit, jako by z něj sálala energie. Trevertonovi! Na veřejnosti elegantní, nepředstavitelně bohatí příslušníci aristokracie, veselí hráči póla, skutečné ozdoby společnosti, první z osadníků východní Afriky. V soukromí však rodina trýzněna tajemstvím, utrpením ubohého chlapce, který byl její hanbou, senzačním soudním procesem, o kterém psaly s palcovými titulky noviny po celém světě, zakázanými láskami a touhami, a ještě temnějšími záhadami, o kterých se mluvilo v souvislosti s lidskou obětí a vraždou. A pověrami – Mama Wachera a její kletba.

A Christopher, napadlo Deboru. Můj hezký, milý Christopher. Stali jsme se i my obětí osudu Trevertonovy rodiny?

Otevřela obálku a vyndala fotografie. Bylo jich sedm. Ta vrchní byla z roku 1963, byla pořízena těsně před tím, než Keňa získala nezávislost a než nastal konec světa, ve kterém žila. Byla to skupinová fotografie ze starého fotoaparátu Box Brownie. Stály tu čtyři děti, podle výšky, Christopher byl největší a nejstarší – jedenáct let. Vedle něj stála Sára, jeho sestřička, stejně stará jako osmiletá Debora uprostřed. Posledním byl Terry Donald, desetiletý robustní chlapec v loveckém khaki obleku.

Debora se upřeně zahleděla na usměvavé tváře a oči se jí zalily slzami. Čtyři bosé, špinavé a šťastné děti, stojící uprostřed stádečka koz a kuřat, které jako by unikly péči dospělých, neuvědomovaly si změnu, která se kolem nich chystá a která otřese jejich světem. Čtyři děti – dvě africké a dvě bílé – nejlepší přátelé.

Sáro, má nejdražší přítelkyně, přemítala Debora smutně. *Vyrůstaly jsme spolu, hrály jsme si společně s panenkami, společně jsme objevovaly chlapce.* Sára, černá krasavice, která se s Deborou dělila o své sny. Byly jako sestry, plánovaly si společně budoucnost. Stará šamanka je však rozdělila. Co se stalo se Sárou? Je stále ještě v Keni?

Debora vzala další fotografii. Byla na ní teta Grace někdy ve třicátých letech – milá, oválná tvář, úsměv, jemné nakulmované vlasy, které se jí kolem hlavy leskly jako svatozář. Debora nemohla uvěřit, že Grace Trevertonovou kdysi prohlašovali za příliš „mužskou“. Tuto obdivuhodnou ženu znali všichni – kromě toho, že založila svou misi, napsala i knihu s názvem *Lékařem sám sobě*, která byla poprvé vydána

před osmapadesáti lety, pravidelně doplňována a přetiskována a dodnes patří k nejužívanějším zdravotnickým příručkám třetího světa.

Na dalším obrázku byl tmavý, hezký muž na poníku při pólu. Valentin, hrabě z Trevertonu. Debořin dědeček, muž, kterého nikdy nepoznala. I z tohoto malého, lehce rozostřeného snímku pochopila, co na něm všichni viděli – byl nápadně přitažlivý, podobný Laurenci Olivierovi. Na zadní straně stálo „červenec 1929, den, kdy jsme obědvali s Jeho královskou Výsostí princem z Walesu, Edwardem“.

Čtvrtá fotografie byla bez data i bez popisu, ale Debora věděla, kdo na ní je – Rose, hraběnka z Trevertonu. Vypadalo to jako momentka, Rose hleděla do objektivu překvapeně přes rameno. Byl to takřka nadčasový snímek – v jednoduchosti jejích bílých gázových šatů, nedbalém naklonění bílého slunečníku, ve vlasech mladistvě rozpuštěných na ramena, i když jí v té době muselo být už kolem třiceti. Debora se nemohla odtrhnout od jejích očí, od podivně melancholického pohledu pronásledované oběti, který v člověku vzbuzoval otázku, jaká bolest tuto ženu postihla.

Debora se nemohla odhodlat k pohledu na poslední tři fotografie. Pokoj se začínal plnit duchy, duchy lidí dávno mrtvých i ještě živých. Kde je třeba právě teď Sára? Sára se svými sny a ambicemi! Obdařená uměleckým talentem, který Deboru ohromoval a který jí záviděla. Sára snila o tom, že vytvoří v módě nový „kešský“ styl. Snila o slávě a o bohatství a Debora ji překotně opustila právě ve chvíli, kdy neměla pevnou půdu pod nohama.

Sára Wachera Mathenge, pomyslela si Debora. *Má sestra...*

Pak si vzpomněla na Terryho Donalda, brunátného hezkého chlapce, jehož rod vzešel z prvních dobrodruhů a objevitelů černého kontinentu – poslední z rodu bělochů narozených v Keni, kteří měli savany, džungle a lov v krvi.

A nakonec Christopher.

Debora uložila fotografie zpět do obálky.

Je Christopher stále v Keni? Před patnácti lety ho opustila bez slůvka vysvětlení. Ani mu vlastně neřekla, že odjíždí. Chřeli se brát, měli se rádi. Ale ona ho opustila, stejně jako Sáru, a ani se neohlédla.

Debora si najednou uvědomila, že se do Afriky nevrátila kvůli umírající stařeně, ale s nadějí, že znovu najde samu sebe, své přátele.

Všechno bylo najednou jasné. V San Francisku na ni čekal Jonathan. Debora však ve skrytu duše cítila, že ještě váhá zavázat se, učinit poslední a konečný krok k němu a k rodině, ve kterou společně

doufali. Nejprve se musí vypořádat s minulostí a ujasnit si svou přítomnost. Jonathan toho o Debořině minulosti a o jejím hledání vlastního já mnoho nevěděl. Nevěděl nic o Christopherovi ani o bolestné pravdě, kterou Debora před lety poznala. Nikdy mu nic neřekla ani o svém objevu, o tom, že před patnácti lety odhalila, že Mama Wachera, ta africká šamanka, je vlastně její babička.

Vzala znovu do ruky deník tety Grace. Náhle zatoužila přechíst si jej. Jako by ji jeho stránky přitahovaly magnetem. Zachvěla se při pomýšlení, co vše v něm může objevit, ale možná tam najde i odpověď, klíč ke klidu ve své duši.

Oči se jí zastavily na první straně, na vybledlém inkoustem zapsaném datu: 10. února 1919. Deboru napadlo: *Možná tohle byla ta nejkrásnější doba, tehdy byla Keňa mladá a nevinná, lidé věděli, za čím se ubírají, jejich touhy byly křišťálově čisté a jejich srdce upřímná. Muži a ženy, kteří sem tenkrát přišli, byli plni odvahy a dobrodružného ducha, nebyli to obyčejní lidé, hnala je touha objevovat, stvořit pro sebe a pro své děti novou zemi.*

Jsou částí mé duše, bez ohledu na to, jak jsem se snažila od nich utéct, žijí ve mně. Ale jsou tu i ti druzí, ti, kteří tu obývali půdu svých dávných předků, když přišli bílí cizinci. I oni jsou mou součástí...

— ČÁST PRVNÍ —

1919

1

„Pomozte! Potřebujeme doktora! Je tu někde ve vlaku doktor?“

Grace Trevertonová zaslechla rozruch, otevřela okénko svého kupé, vyklonila se a spatřila příčinu neočekávané zastávky. U kolejí ležel člověk.

„Co se děje?“ zeptala se lady Rose, když její švagrová sáhla po své lékařské kabele.

„Je tam raněný.“

„Ach bože.“

Grace se na okamžik zastavila, než vystoupila z vozu. Rose nevypadala dobře. Za poslední hodinu povážlivě pobledla. Urazili sotva osmdesát mil z přístavu Mombasa a do Voi, kde se mají zastavit na večeri, to ještě chvíli potrvá. „Měla bys něco sníst, Rose,“ řekla Grace a významně pohlédla na Fanny, Roseinu služebnou. „A taky se něčeho napij. Já se jen rychle podívám na toho ubožáka.“

„Jsem docela v pořádku,“ řekla Rose, popadajíc dech. Osušila si čelo navoněným kapesníkem a ruce složila na břicho.

Grace ještě chvíli váhala. Kdyby se něco přihodilo, hlavně s miminkem, nemohla se spolehnout, že to Rose přizná. Grace pohlédla na Fanny, jako by říkala: *Zůstaň u své paní*. Pak spěšně vyšla z vagonu.

Okamžitě ji pohltilo pouštní slunce a prach. Po týdnech strávených na palubě lodi a po posledních hodinách v těsném vlakovém kupé pocítila Grace slabou závrať z rozlehlého afrického nebe.

Kolem potlučeného muže stála skupinka lidí, mluvících směsicí angličtiny, hindštiny a svahilštiny. „Dovolíte, prosím?“ řekla Grace a snažila se protlačit blíž.

„Nechodte tam, slečno. To není pohled pro dámu.“ Jeden muž se otočil, aby ji zastavil a překvapeně zvedl obočí.

„Možná bych mohla pomoci,“ řekla a obešla ho. „Jsem lékařka.“

Ostatní se k ní překvapeně otočili a všichni ztichli, když poklekla vedle zraněného. Ještě nikdy neviděli tak podivně oblečenou ženu.

Grace Trevertonová měla na sobě bílou košili s černou kravatou, černé, na míru šité sako, tmavě modrou sukni, která jí sahala až po kotníky, a – co bylo nejpodivnější – černý sametový třírohý klobouk s širokou krepou. Byla to uniforma důstojníka ženského oddílu Královského námořnictva, kterou tihle muži z kolonie, žijící v divočině bez jakéhokoli styku s Britským impériem, nepoznali.

Udiveně pozorovali, jak bez mrknutí oka a bez jakéhokoli náznaku mdloby zkoumá ošklivé rány na těle toho muže. Vždyť ten chlap je samá krev, říkali si v duchu, a tahle podivná ženská se chová, jako by nalévala čaj!

Muži začali mručet. Grace jim nevěnovala pozornost, snažila se pomoci domorodci v bezvědomí, oděnému v kůžích a korálcích, který se stal zřejmě obětí lva. Když mu dezinfikovala a obvazovala rány, zaslechla tlumené hlasy mužů kolem sebe a vycítila posun v tónu jejich řeči.

Někteří byli jejím chováním šokováni, ba pohoršeni, jiní se dobře bavili. Hlasy všech však zněly pochybovačně. Žádná skutečná dáma, slýchala Grace už od dob, kdy nastoupila na lékařskou fakultu v Londýně, by se nezapletla do něčeho tak nepřijemného. Chová se na-prosto nevhodně! Ovšem tito muži nemohli vědět, že rány ubohého Afričana nejsou ničím v porovnání se zraněními, která Grace ošetřovala na palubě nemocniční lodi při evakuaci Gallipoli.

„Musíme ho naložit do vlaku,“ řekla, když už pro něj nemohla víc udělat.

Nikdo se nepohnul. Grace zvedla hlavu. „Potřebuje náležitě ošetření. Ty rány se musí zašít. Ztratil mnoho krve. Tak proboha, nestůjte tady!“

„Ten už má dost,“ ozval se čísi hlas.

„Stejně nevíme, kdo to je,“ řekl další.

„Masaj,“ pronesl třetí, jako kdyby tím vysvětlil vše. Grace se vztyčila. „Dva z vás ho vezmou a odnesou do vlaku. Ihned!“

Nejistě se pohnuli. Několik mužů se otočilo a odešlo. Zbýlí hleděli jeden na druhého. Kdo je, že jim poroučí? Znovu se na ni podívali. Byla ale náramně hezká a opravdu vypadala jako dáma.

Nakonec dva muži zvedli domorodce a uložili ho do brzdařského vozu. Když se Grace vydala zpět ke svému kupé, zaslechla pochechtávání a povšimla si, že někteří na ni hledí s neskrývaným opovržením.

Ve vagonu však čekal jiný muž, opálený a usměvavý, aby jí pomohl na nemožných schůdcích. „Nic si z toho nedělejte,“ řekl, když se do-tkl okraje jejího klobouku. „Jsou sto let za opicemi.“

Grace se vděčně usmála, na okamžik se zastavila na malé plošině a pozorovala ho, jak odchází do vagonu druhé třídy.

Vrátila se na své místo a zastihla Rose, jak se ovívá s pohledem upřeným z okna.

Grace se natáhla a dotkla se útlého zápěstí své švagrové. Nahmatala silný a stálý tep. Pak sáhla Rose pod gázové letní šaty na břicho. Se znepokojeným výrazem usedla na své místo. Dítě sestoupilo k pánvi.

„Rose,“ řekla opatrně, „kdy to miminko pokleslo?“

Lady Rose vzhledla od okna a zamrkala, jako by se vracela zdaleka, z pláně mezi trnovníky a vyschlým křovím. „Když jsi byla venku,“ řekla.

Grace se snažila zakrýt své náhlé obavy. Rose musí zůstat především v klidu a nesmí se rozrušit. A tahle cesta tomu příliš nepomáhá.

Otevřela láhev minerální vody, naplnila stříbrný pohár a podala jej své švagrové. Rose se napila právě ve chvíli, když sebou vlak trhl a pomalu se rozjížděl, takže trochu vody rozlila. Grace se zatím snažila uvažovat.

Dítě sestoupilo příliš brzy. Více než měsíc před předpokládaným datem porodu. Znamená to, že něco není v pořádku? Za jak dlouho může začít porod? *Určitě máme ještě čas!* pomyslela si s pochybnostmi o tomto žalostném vláčku s oddělenými kupé. Jakmile se vlak rozjede, nedá se zastavit a pomoci se tu nedovolá.

Grace se zlobila sama na sebe. Neměla Rose tuhle cestu dovolit. Měla trvat na svém. Rose nebyla nikdy moc silná a náročná cesta z Anglie si vybírala svou daň. Jenomže Rose by se stejně nedala odradit. „Chci, aby se můj syn narodil v novém domově,“ trvala tvrdošíjně a nelogicky na tom bláznivém nápadu. Od té doby, kdy Valentin, její manžel a Gracein bratr, začal posílat dopisy přesvědčivě popisující okouzlující dům, který postavil ve střední vysočině Britské východní Afriky, byla posedlá myšlenkou, že dítě porodí právě tam. A Valentin ještě oslabil Graceino naléhání, že má Rose s cestou vyčkat až po porodu, když napsal, že na jejich příjezdu trvá, jelikož souhlasí se svou ženou, aby se jejich syn narodil v nové vlasti.

Grace mu napsala rozezenou odpověď, ale bratr i švagrová jako by ztratili zdravý rozum a rozhodli se uskutečnit svůj nereálný sen.

A tak obě ženy opustily Anglii a Bella Hill, rodinné sídlo v Suffolku, a vydaly se s veškerým svým majetkem a šesti sluhy na bezpečné poválečné moře, po kterém dorazily do právě demilitarizovaného, exotického a lákavého protektorátu Britské východní Afriky.

Lady Rose se nahnula dopředu a chvíli se probírala svými růžovými keři. Ačkoli zbylých pět služebných a rodinní psi cestovali ve vagonu druhé třídy, růžové keře doprovázely hraběnkou, jako by byly jejími dětmi. Grace je rozmrzele pozorovala; tyhle rostliny byly od jejich odjezdu z Anglie již několikrát příčinou nepohodlí. Pak ale zjihla, když viděla, jakou si o ně její švagrová dělá starost.

Už brzy bude mít dítě, jež se stane smyslem jejího života, pomyslela si Grace. Dítě, po kterém Rose tak zoufale toužila, i když jí specialista v Londýně řekl, že děti mít nemůže. Dítě, které, jak Grace doufala, přiměje jejího bratra, aby se konečně usadil.

Vzdychla a vyhlédla z okna. Valentin neměl nikde stání a tahle nezpracovaná země mu vyhovovala. Grace chápala, proč ho východní Afrika uchvátila, chápala jeho rozhodnutí ponechat Bella Hill v péči mladšího bratra, vydat se sem a z divočiny stvořit novou říši.

Možná ho tahle země zkrátí, pomyslela si Grace. Jízda vlakem ji pomalu uspávala. *Možná se z Valentina stane nový člověk.*

Když vlak vjížděl do stanice Voi a cestující se vyřítili k jídelně, snila Grace opět o nemocniční lodi a o Jeremym.

Kvůli Roseinu stavu nebylo vhodné, aby večerely s ostatními cestujícími, takže jim večeri přinesli do soukromí vagonu, kde je obsluhoval starší, důvěryhodně vyhlížející Afričan. S pohledem upřeným na jídelnu, jasně osvětlenou v tropické noci, snědla Grace trochu vařeného hovězího a kapusty. Pozorovala muže uvnitř, jak jedí z porcelánu a stříbra u stolů pokrytých bílými ubrusy a obsluhují je číšníci v bílých vestách. Noční vzduch byl prosycen šuměním jejich hovoru a smíchu a kouřem z doutníků. Grace jim záviděla.

Rose usrkla klaretu z křišťálové číše a tiše hovořila o svých plánech s novým domem. „Růže zasadím tak, abych je měla pořád na očích. A každou středu uspořádám přijímací den, budu zvát všechny příhodné dámy z okolí.“

Grace se na svou švagrovou shovívavě usmála. Nebylo nutné brát jí iluze, vždyť sama brzy pozná realitu nového života, až uvidí plantáž a zjistí, že její nejbližší sousedé bydlí míle daleko a že z těch „dam“, o kterých mluví, se vyklubou těžce pracující manželky farmářů, které budou mít na odpolední čaje jen málo času.

Její pozornost upoutalo cosi za oknem. Byl to muž, který jí pomáhal na schůdcích vagonu. Kontroloval překládání zásob z vlaku do jakýchsi vozů. Jak si Grace všimla, zásoby se skládaly z pušek

a z tábornické výstroje. *Takže je to lovec*, pomyslela si, *a vystupuje tady ve Voi*.

Zajímal ji, a tak ho pozorovala dál. Ve svém khaki obleku a tropické přilbě vypadal báječně. Když se najednou obrátil a střetl se s jejím pohledem, srdce jí poskočilo. Usmál se, vyšvihl se na koně, zasalutoval a odjel.

Grace ho sledovala, jak mizí ve tmě, a uvědomila si, že takhle vždycky dopadlo její setkání s muži – a vždy tak dopadne. Buď je uváděla do rozpaků, jako odpoledne, když nevěděli, jak se mají v její přítomnosti chovat, nebo v nich vyvolávala jakousi nevysvětlitelnou zlobu. V nejlepším případě se jí dostávalo komplimentů, jako od tohoto lovce, který ji považoval za rovnocennou mužům, a tudíž hodnu toho, aby se k ní choval jako ke kamarádovi.

Grace si vybavovala muže na nemocniční lodi, ty zraněné, které jim na palubu přivázeli každý den. Jak se k ní zpočátku báječně chovali, flirtovali s ní, protože ji považovali za zdravotní sestru. A jak se pak jejich postoj překotně změnil, když zjistili, že je lékařka a důstojnice k tomu: ten náhlý rozdíl a bezmezný respekt, ta neviditelná bariéra, kterou neuměla překročit.

Toho dne, kdy před devíti lety vstoupila na lékařskou fakultu, poučila ji starší kolegyně, doktorka Smytheová: „Brzy zjistíš, že tvůj nový titul pro tebe znamená požehnání i prokletí. Mnozí lékaři na tebe budou mít vztek, protože vnikneš do jejich žárlivě strážného bratrstva. Mnozí pacienti si budou myslet, že nejsi schopná praktikovat medicínu. Nebudeš žít normálním společenským životem, protože nezapadneš do žádné z přijatelných ženských rolí. Několik mužů tě postaví na piedestal a učiní z tebe cosi nedosažitelného. Jiní tě budou považovat za kuriozitu, za monstrum. Někteří z tebe budou mít strach, jiní legraci. Vstoupíš do mužského světa, aniž bys byla přijata za plnoprávného člena, a dostane se ti jen zlomku jeho privilegií.“

Alice Smytheová byla svobodná ještě ve svých šedesáti letech. Měla pravdu. Grace Trevertonové bylo nyní devětadvacet a pořád byla starou pannou.

Opřela se o sedadlo a zavřela oči.

Tohle byla ta „cena“, před kterou ji kdysi varovali, když doma oznámila svůj záměr studovat medicínu. Otec, starý hrabě, ji odmítl žít, bratři se smáli a předpovídali jí, že ztratí veškerou svou ženskost. Část jejich proroctví se vyplnila. Opravdu musela hodně obětovat. Teď už měla jen chabé vyhlídky na manželství i na děti. Je jí skoro

třicet, a přestože strávila dva roky na moři mezi tisíci vojáky, byla stále ještě panna.

Ale ne všichni muži jsou jako její bratři nebo ti hrubci v jídelně. Byl tu ten lovec, který si jí všiml, a předtím se Grace v Egyptě, kde sídlila za války její posádka, setkala s důstojníky, kultivovanými gentlemany, kteří respektovali její hodnost na výložkách a titul MUDr. před jejím jménem.

A byl tu i Jeremy.

Po pravdě řečeno, předpověď doktorky Smytheové připadala Grace mylná, když jí Jeremy navlékal na levou ruku zásnubní prsten. Ale její sen se rozplynul, když byla loď napadena torpédem a Jeremy zmizel v ledové, temné vodě Středozemního moře.

Nádobí od večere už bylo uklizeno a obě ženy čekaly na nástupišti, dokud jim neustelou lůžka. Stály u kolejí ve svěžím nočním vzduchu, kochaly se překrásným pohledem na hvězdy. Grace podpírala svou švagrovou pod paží. Nad horou Kilimandžáro vyjde každou chvíli měsíc v úplňku.

Anglie jí teď připadala nekonečně vzdálená, skoro jako by nikdy neexistovala. Je to tak dávno, co vyrazili ze Southamptonu. Tři týdny trvala cesta na východ, každým dnem ubývalo známých obrazů, nořili se stále hlouběji do neznáma. Nyní po válce Grace připadal Port Said podivně. Pomalu se sem začínali vracet turisté. Na palubu nastoupili venkované se svými cetkami a „zaručenými“ starožitnostmi, prodavači tu nabízeli jídlo a silné egyptské víno. Pak přišel Suezský průplav, obklopený drsnou suchou pouští, a Port Sudan s velkolepými karavanami velbloudů a Arabů v burnusech. Z Adenu, černé oázy v divočině, je parní lokomotiva vezla podél exotického somálského pobřeží k rozpálenému Indickému oceánu, kde oblohu ozářil karmínově zlatý západ slunce. A nakonec Mombasa, pobřeží Britské východní Afriky s vybělenými domy, kokosovými palmami, mangovníky, oslnivými květinovými keři a s Araby, kteří člověku prodali, na co si jen vzpomněl. Kam se poděla mlha Suffolku, vznešené staré kameny Bella Hill, alžbětinské hostince u venkovských cest? Patřily do jiného světa, do jiného času.

Grace pozorovala muže popíjející brandy a kouřící doutníky na verandě jídelny, kde čekali, až jim připraví lůžka a vlak se znovu vydá na cestu. Jaké sny je přivedly do této divoké a panenské země? Kterí z nich přežijí, kteří podlehnou? Co na ně čeká na konci této cesty? Ještě skoro celý den musí strávit na kolejích, než dojedou do Nairobi.

Odtud bude hraběnka Trevertonová se svým doprovodem putovat ještě mnoho dní volským povozem po polní cestě na sever k Nyeri.

Grace se zachvěla při pomýšlení, že na konci té drsné cesty může splnit svůj sen, sen, o který se dělila s Jeremym během té kruté krátké doby, která jim byla dopřána. Právě Jeremy jí vnukl nádhernou vizi přístavu naděje a milosrdenství uprostřed divočiny. Po válce chtěl odjet do Afriky a hlásat pohanům slovo Boží. Měli tu pracovat společně, Jeremy by léčil duše a Grace těla. Noci na lodní palubě trávili hovory o své misii, kterou vybudují v Britské východní Africe, a teď je ten okamžik na dosah ruky. Grace svou nemocnici postaví, kvůli Jeremy, ona vnese jeho krásné světlo do africké temnoty.

„Ach bože,“ řekla lady Rose a opřela se o svou švagrovou. „Budu si muset asi lehnout.“

Při pohledu na ni se Grace vylekala; Roseina tvář byla bílá jako její mušelínové šaty. „Rose? Máš bolesti?“

„Ne...“

Grace se najednou nemohla rozhodnout. Pokračovat v cestě, nebo zůstat tady? Tohle nádraží v poušti není právě vhodným místem pro ženu, která může každou chvíli родit, ale do Nairobi zbývá ještě den cesty.

Dopřej nám čas, Pane, modlila se Grace, když spolu s Fanny ukládala Rose na lůžko. *Nedopusť, aby se to stalo zde. Nemám žádný chloroform, žádnou vodu.*

Na Roseině tváři nebylo ani známky po strachu, měla zasněný výraz člověka putujícího po dalekých končinách. „Jsou mé růže v pořádku?“ řekla jenom.

Grace počkala, až její švagrová usne, pak si svlékla námořnický stejnokroj, vykartáčovala ho a pověsila. Mnohé lékařky byly obviňovány z přejímání mužských vlastností a to, že Grace nosila uniformu i po svém propuštění z námořnictva, budilo nesmyslné podezření. Grace byla prostě jen praktická žena. Stejnokroj byl z dobré látky, nárameníky už z rukávů odpárala, takže nebyl důvod, proč by jej nemohla ještě pár let nosit.

„Naše malá námořnice,“ říkával jí Valentin. Přestože jejich otec bojoval v Krymské válce a přestože se Valentin přihlásil do boje proti Němcům ve východní Africe, kde sloužil jako plukovník, Gracein vstup k námořnictvu se setkal s velkým odporem. Jenže Grace šla s trevertonovskou paličatostí za hlasem svého svědomí. Stejně jako nyní, rozhodnutá naplnit sen, který se zrodil na válečné lodi ve Středozemním moři.

Valentinovi se její plán vybudovat v buši nemocnici nelíbil, měl v sobě hluboce zakořeněný odpor k misionářům jako takovým a dal své sestře jasně najevo, že jí s tímto bláznivým nápadem nehodlá ani v nejmenším pomoci. Ale Grace jeho pomoc nepotřebovala, měla nějaké peníze ze svého dědictví, mírnou finanční podporu od církve v Suffolku, a především spoustu elánu, víc než kterýkoli muž.

Z hrdla lady Rose se vydral vzdech. Grace se prudce otočila. Její křehká švagrová těžce oddychovala s rukama položenýma na břicho.

„Jsi v pořádku?“ zeptala se Grace.

Rose se usmála: „Je nám dobře.“

Grace jí oplátila povzbudivý úsměv, aby zakryla vlastní strach. To-lik mil, tolik *dni* mají ještě před sebou – a ten nejhorší úsek cesty je teprve čeká!

„Kope?“ zeptala se a Rose přikývla.

Bylo rozhodnuto, že miminko se bude jmenovat Arthur po mladším bratrovi, který padl v prvním roce války ve Francii. Ctihodný Arthur Currie Treverton, jeden z prvních odvážných chlapců, kteří se přidali k armádě hned, jak Británie vstoupila do války.

Ozvalo se zapískání a vlak se pohnul. Grace hleděla z okna a pozorovala s ulehčením vzdalující se nádražní světla. Kolem se rozhostila noc. Vlak supěl pustou a holou krajinou po dávných otrokářských cestách k Viktoriinmu jezeru. I když se psal rok 1919, nebyli zas tak vzdáleni dobám arabských karavan, kdy se tudy Afričané v řetězech se svým údělem plahočili k otrokářským lodím na pobřeží. Střežení této cesty, které mělo zabránit nelegálnímu zotročování, bylo součástí britské propagandy ospravedlňující existenci železnice, která stála tolik peněz, a přitom jako by vlastně nikam nevedla. Jak kolem oken létaly od kol zlaté jiskry, Grace si představovala tábory otroků rozložené pod hvězdami a vzdechy zmatených vězňů v okovech. Jak asi těm nevinným Afričanům bylo, když je odvěkli na ohavných lodích a nutili sloužit pánům na druhém konci světa?

Znovu se přesvědčila, že jsou okna pevně zavřená. Slýchala historky o lvech-lidožroutech, kteří vytahovali své oběti z oken vlaků. Byla to divoká a necivilizovaná země, v noci ještě zrádnější než ve dne. Ještě nikdy se necítila tak izolovaná, tak zranitelná. Vozy první třídy mezi sebou nebyly propojené – byly jako šňůrka malých krabiček harašících nocí. Cestující neměli možnost poznat své sousedy z vedlejšího vagonu. Vlak se nedal zastavit. Grace se modlila, aby dojeli do Nairobi včas.

Pokoušela se odpočívat, ale oči měla stále upřené na spící Rose a přemýšlela, co udělá zítra. *Zůstaneme v Nairobi*, rozhodla se. *Pojedeme dál, až se dítě narodí.*

Valentin bude samozřejmě netrpělivý, protože zastávka v Nairobi může znamenat až tříměsíční zpoždění. Brzy má nastat období dešťů a pak bude cestování do Centrální provincie nemožné. Ale Grace si s bratrem poradí. Oběma jim přece záleží na tom, aby se jeho žena zařídila ve velkém domě, který postavil, ale kvůli bezpečnosti matky i dítěte budou muset ještě chvíli počkat.

Grace věděla, že nedokáže usnout, a tak se rozhodla, že začne psát svůj nový deník. Dostala jej od jednoho profesora na lékařské fakultě; byl svázaný v marocké kůži a jeho stránky měly zlatou ořízku. Čekala s psaním až do tohoto okamžiku – čekala na první den svého nového života.

Stačila však jen na první stranu nadepsat: 10. února 1919. Vtom Rose vykřikla. Začínala rodit.

2

Měla na svého bratra nesmírný vztek.

Nad kopci se jako supi hrozivě snášely černé mraky. Dvě ženy se šesti služebními a čtrnácti Afričany se prodíraly nebezpečnou polní cestou v pěti vozech naložených až po okraj jejich veškerým majetkem. Jak je proti náhlé průtrži mračen ochrání plátěné potahy? Co řekne Valentin, až uvidí zničený aubussonovský koberec a promáčené obrazy z Bella Hill? Jak utěší Rose, až zjistí, že krajkový ubrus a hedvábné košile zničil déšť? Bylo nesmyslné tahat celou tuhle hromadu zbytečností do divočiny! Valentin musel přijít o rozum.

Grace pohlédla na svou švagrovou, která byla zabalená do kožichu a nepřítomně zírala dopředu, jako by vyhlížela konec jejich cesty.

Byla ještě pořád velice slabá a bledá. Ale odmítla v Nairobi zůstat, zvláště když dostala vzkaz od Valentina, aby pokračovala v cestě. Grace se snažila trvat na svém, ale druhý den ráno už Rose rozdávala anglickému služebnictvu příkazy, aby nakládalo vozy. Grace nedokázala svou švagrovou od cesty odradit, takže teď jsou tady, uprostřed divočiny, klestí si cestu skrz mangovníky a banánové palmy, bojují s hmyzem a v noci nemohou ve stanech usnout kvůli řevu lvů a gepardů. A každou chvíli mají přijít silné deště!

Dětský pláč přiměl Grace, aby se otočila a pohlédla do vozu. Paní Pembrová, chůva, vylovila láhev a miminko utišila.

Grace svráстила čelo. Dítě přežilo jen zázrakem. Když se na prostěradle objevilo to malé tělíčko bez života, myslela si, že je mrtvé. Tep mělo nehmatný a obličejíček modrý. Přesto mu začala dýchat do úst – a ono žilo! Malá, slabá holčička, ale živá a každým dnem sílící.

Nyní Grace přemýšlela o mladé ženě po svém boku. Kromě scény, kterou Rose ztropila v hotelu Norfolk, když trvala na tom, aby pokračovali do Nyeri, nepromluvila od porodu ani slovo. Ne, opravila se Grace v duchu, byla ještě jedna výjimka – když na otázku, jak se bude dítě jmenovat, Rose jednoduše odvětila: „Mona.“ Grace nevěděla, co si o tom má myslet, dokud si nevšimla románu, který Rose po cestě četla. Mona bylo jméno hlavní hrdinky.

Grace neměla na vybranou, musela tak dítě pojmenovat, protože její bratr nepočítal s tím, že by se narodilo děvče. Ve své marnivosti a jednostranné posedlosti založit dynastii si Valentin nikdy ani ve snu nepřipustil, že by nestvořil syna. Grace nechala dítě pokrýt a poslala svému bratrovi zprávu.

Jeho odpověď zněla: „Okamžitě přijedte. Všechno je připraveno.“

Již deset dní, od té doby, co opustili Nairobi, lady Rose zarytě mlčela. Její velké tmavé oči s horečnatým výrazem zůstávaly upřeny na cestu a malé bílé ruce měla schované pod hermelínovou kožešinou. Seděla nakloněná dopředu, jako by vůz sama řídila, jako by poháněla býky. Když na ni někdo promluvil, neodpovídala, když jí dali dítě do náruče, dívala se na ně prázdným pohledem. Kromě touhy spatřit nový dům ji zajímaly pouze její růžové keře, které měla za sebou ve voze.

Je to jen důsledek traumatu po porodu, říkala si Grace. A šok z tolika změn najednou. Jakmile bude v novém domově, udělá se jí lépe.

Než se před třemi roky setkala na oslavě svých sedmnáctých narozenin s Valentinem, žila Rose v ústraní. Ani po zasnubách s mladým hrabětem jí nebylo dopřáno příliš společenského života; tři měsíce po jejich prvním setkání se za něho provdala a přestěhovala se do domu v Bella Hill, který ji obklopoval svým tudorovským stínem.

Pro všechny bylo záhadou, proč si Valentin vybral právě nesmělou, zasněnou Rose, když mohl volit takřka ze všech dobře postavených dívek v Anglii. Valentin byl elegantní, hezký a bohatý a nedávno zdědil hraběcí titul. Ano, Rose byla krásná, svou křehkostí připomínala tragické dívky, o kterých psal své básně Poe – ale jako by žila v jiném

světě a Grace se obávala, že se k někomu tak silnému, jako je Valentin, nehodí.

Přesto si ji vybral a ona okamžitě souhlasila. A do temných, majestátných pokojů v Bella Hill s sebou přinesla svůj žár.

Grace se už nemohla dočkat, až uvidí, co její bratr za těch dvanáct měsíců dokázal. Lidé o něm mluvili skepticky, tvrdili, že si vzal příliš velké sousto. Ale ona věděla, že je schopen neuvěřitelných věcí.

Valentin Treverton byl vášnivý muž s neklidnou povahou. Měl takovou chuť do života, že ho Anglie – podle jeho vlastních slov – dusila. Toužil po panenském světě, který by si присvojil, kde by byl sám zákonem, kde by nevládly žádné tradice a předsudky, které by mu diktovaly, co má dělat.

Valentin oslnil každého, koho potkal. Chodíval dlouhými kroky a zdravil s doširoka rozevřenými rukama, jako by se chystal každého obejmout. Jeho smích byl hluboký, upřímný a spontánní. A byl tak hezký, že okouzloval i muže. Ale Grace znala i jeho odvrácenou tvář: jeho nálady, jeho bezmeznou domýšlivost a přesvědčení, že mu nikdo nesahá ani po kotníky. Vůbec nepochybovala, že tuto divočinu udusá podrážkami svých bot.

S prvními dešťovými kapkami se všechny páry očí zvedly k nebi. Afričané na sebe začali okamžitě křičet jazykem Kikujů a divoce rozkládali rukama. Grace nepotřebovala rozumět jejich řeči, aby pochopila, o čem mluví. Spustí-li se prudký déšť, změní se tahle cesta v nepřekonatelný močál.

„Če Če!“ zavolala na kikujského předáka.

Došel k jejímu vozu. „Ano, memsaab?“

„Jak je to ještě daleko?“

Pokrčil rameny a vztyčil pět prstů.

Grace po něm hodila netrpělivým pohledem. Co tím myslí? Pět mil? Pět hodin? Nebo snad, bože chraň, pět dní? Vzhlédla vzhůru k obloze. Mraky byly nízko, černé jako uhlí. Banánové listy ohýbal zlověstný vítr. „Musíme si pospíšet, Če Če,“ řekla. „Nemůžeme jet rychleji?“ Připadalo jí, že se první vůz táhne jako šnek, že dva muži s puškami, kteří měli dávat pozor na divokou zvěř, usnuli a že domorodci oblečení do kozích kůží s oštěpy v rukou si vykračují jako na procházce.

Předák přikývl, vydal se k přednímu vozu a udílel vozkovi kikujské příkazy. Ale vůz se rychleji nepohnul.

Grace překonala nutkání seskočit a vlastnoručně býky popohnat. Li-tovala, že neuposlechla rady muže, kterého potkala v hotelu Blue Posts

v Thice. Vysvětloval jí, že jméno jejího předáka Če Če znamená v jazyce Kikujů „pomalý“ a že ho tak patrně nepojmenovali náhodou. Jenomže Grace nechtěla najímat uprostřed cesty jiného předáka, a proto je teď tady, mezi městem Nyeri a sídlem svého bratra, v blížící se bouři.

Ohlédlá se a uviděla, že paní Pembrová se s dítětem v náručí a s žalostně vyhlížející Roseinou komornou Fanny moudře schovala pod plátěnou stříšku svého vozu. Všichni muži kráčeli vedle povozů a v rukou nesli pušky, i starý majordomus Fitzpatrick, který s nimi přijel z Bella Hill a nyní vypadal v khaki obleku a v tropické přilbě značně neklidně a jaksi nepatříčně.

Kdyby Grace nebyla tak plná úzkosti a rozzlobená, musela by se snad nad tím komickým průvodem rozesmát.

Znovu pohlédla na svou švagrovou a překvapil ji chabý úsměv na bledých rtech. Na co asi myslí?

Lady Rose se zaobírala myšlenkami na svatyni, která na ni čeká na konci téhle hrůzostrašné cesty: Bella Two – Bella dvě, dům, který pro ni postavil Valentin. Před pěti měsíci jí napsal:

Naše sídlo leží v údolí čtyřicet mil širokém, mezi Aberdary a horou Keňou, jen třicet mil na jih od rovníku. Jsme ve výšce pět tisíc stop nad mořem a na pozemku máme hlubokou travnatou roklinu, v níž se valí vířící řeka Chania. Dům je jedinečný. Sám jsem ho navrhl a je to něco úplně nového, stvořeného pro novou zemi. Rozhodl jsem se ho pojmenovat Bella Two – Bella dvě, anebo Bella Too – také Bella, můžeš si vybrat. Je to dům, jak má být, s knihovnou, hudebním salonkem a dětským pokojem pro našeho syna.

Valentin nemusel víc dodávat, Rose si dokázala nový dům okamžitě představit, dům, který bude její, nebude už místem, kde si připadala jako vetřelec, kde ji obklopovaly ponuré portréty trevertovských předků. V tomto domě bude konečně jedinou paní a klíče od něho jí budou viset u pasu.

Od chvíle, kdy se před čtyřmi týdny dítě narodilo, nemyslela Rose na nic jiného než na nový dům. Zjistila totiž, že když se hodně soustředí a veškerou svou energii zaměří na Bella Two, nebude muset myslet na to „ostatní“.

Snila teď o hodinách, které stráví dozorem nad rozvěšováním závesů, rozestavováním židlí a stolů, aranžováním květin. A co je nejdůležitější, Rose se postará, aby byla dodržována řádná etiketa pro její přijímací dny: bude se ležtit čajová souprava, kterou dostala její

babička od vévodkyně z Bedfordu, napečou se koláčky a piškotové dorty, stluče se hustá smetana, naučí personál, jak správně připravovat tenké sendviče a jak krájet okurku. A jen Rose bude mít klíče od skřínky s čajem a pokaždé pečlivě odměří Earl Grey a Oolong.

Není důvod, aby se z člověka stal divoch jen proto, že je v Africe, říkala si. Dekorum se musí zachovat za každou cenu. Rose věděla, že její švagrová nesouhlasí, jak to nazvala, se „směšnou sbírkou zavazadel“, která s sebou vezli, ale Grace nechápe její společenské povinnosti, protože ona nebude paní plantáže o pěti tisících akrech ani hraběnkou z Trevertonu, která je zodpovědná za vytvoření vysoké úrovně životního stylu. Grace do Afriky přijela se dvěma kufry – v jednom oblečení a knihy, v druhém lékařské zásoby.

Rose se teď v myšlenkách toulala po pokojích nového domu, které jí Valentin popsal, s naleštěnými dřevěnými a kamennými sloupy, trámovými stropy, krby velkými jako divadelní jeviště. Viděla hudební salonek, kde bude hrát na velký klavír, který teď cestuje v posledním voze – nohy museli odmontovat a pošlou je z Londýna s další zásilkou. Viděla pokoj s kulečníkem a savonnerským kobercem, jaký používá královská rodina, a v prvním voze byl dokonce pečlivě zabalený křišťálový lustr do jídelny.

Když se ale Rose ve svých představách dostala ke dveřím ložnice, rychle vystřízlivěla.

Grace, sedící vedle ní ve voze, si nevšimla, jak Rose najednou ztuhla a úsměv jí zmizel ze rtů. Nevěděla nic o bušícím srdci a nově probuzené úzkosti. Rose si to všechno nechávala pro sebe, protože o tom se nikdo nesmí dozvědět.

Vzpomněla si na Valentina a zachvěla se. Rose už předem věděla, jak bude reagovat na dítě. Bude předstírat, že se nic nestalo, jako by se malá Mona ani nenarodila. Podívá se na Rose tím svým *chtivým* pohledem a pak si začne znovu dělat nároky na její tělo.

Před rokem, když jí řekli, že je těhotná, byla bez sebe štěstím. Slušnost vyžadovala, aby se Valentin okamžitě odstěhoval do oddělené ložnice, a tak se Rose sedm měsíců těšila z přepychu svobody. Kdyby to byl chlapec, Valentin by byl spokojen. Ale teď obnoví své úsilí zplodit dědice. Rose se při té myšlence zachvěla.

Přišla k Valentinovi jako panna a o věcech mezi mužem a ženou nevěděla zholá nic. Svatební noc ji šokovala a pak se v ní usadil odpor. Dospělo to až tak daleko, že ležela napjatě v posteli, sotva dýchala a čekala, až se ozvou jeho kroky. Zjevoval se vždy pod pláštěm tmy a zmoc-

ňoval se jí jako zvíře. Rose se časem naučila odpoutat se od toho, co se dělo. Když vycítila, že nastává jedna z jeho nocí, vypila před ulehnutím laudánium, a když si Valentin odbýval své, uchýlila se do vlastních představ. Nikdy o tom nemluvili, ani v těch rozhodujících chvílích, ale Rose kdysi napadlo, že by se snad mohla svěřit Grace. Pak si to ale rozmyslela, když si uvědomila, že ačkoli je její švagrová lékařkou, není ještě vdaná, a tudíž nebude o těchto věcech také nic vědět. Nechala to být a řekla si, že tak je to asi u všech manželských párů.

Vepředu se cosi dělo, muži na začátku kolony vzrušeně křičeli a Če Če přibíhal – poprvé v životě, nepochybovala Grace – aby jim oznámil, že dojel k řece Chania.

Srdce jí poskočilo. Chania! Nejzazší hranice území Kikujů. Na druhé straně je plantáž jejího bratra!

Všichni teď spěchali, dokonce i zvířata jako kdyby cítila, že jsou na konci své dlouhé pouti. Muži tlačili a tahali vozy přes řeku, jejíž hladina byla v posledních dnech období sucha nízko, a pak do travnatého svahu, který označoval začátek Valentinova pozemku.

Rose ožila. Stiskla ruku své švagrové a usmála se. Grace pocítila obrovskou úlevu. Konečně! Po týdnech na moři, ve vlcích a vozech, po týdnech přespávání ve stanech, kde je užírali komáři, leží jejich cíl již jen za tímhle svahem. Pořádný dům, skutečná lůžka, anglická jídla... A co víc – konec všemu toulání a cestování. Tady je místo, kde chtěli s Jeremym začít svůj společný život. Možná že není mrtvý, ozvala se jiskřička naděje, a jednou ji tu najde.

Když se objevila na kmeni kaštanu přibitá tabulka s nápisem TREVERTONOVA PLANTÁŽ, všem bylo náhle do zpěvu. I starý vážný majordomus Fitzpatrick vyhazoval do vzduchu svou tropickou přilbu.

Dítě se rozplakalo, vozy skřípěly a prudce se nakláněly, Afričané poplácávali zvířata a poháněli je kupředu.

Vystoupali na svah a uvítal je ohromující výhled: velkolepá hora Keňa se tyčila v mlžné koruně. Přesně tak, jak to Valentin popisoval. A tam, jihozápadním směrem, na kraji vykáceného lesa, na mírném kopci, který vévodil výhledu na horu a údolí...

Všichni ztichli. Studený vítr svištěl ze zasněžených vrcholů, pronikal pod sukně a klobouky a v tichu hlasitě rozhoupával plátěné stříšky vozů. Všichni zírali před sebe a jediným zvukem v tom tichu byl pláč malé Mony.

Grace nevěřícně zamrkala. A Rose zašeptala: „Ale... tady nic není! Žádný dům, žádné budovy... vůbec nic...“

„Vítejte!“

Všichni se otočili k příjíždějícímu Valentinovi. Byl prostovlasý a na sobě měl hesenské vysoké boty, jezdecké kalhoty, bílou košili s vyhrnutými rukávy a rozepnutými horními knoflíky. *Jako kdyby nebyl chladný den*, pomyslela si rozmrzele Grace. *Jako kdyby nezačínalo pršet.*

„Tak jste přijeli!“ volal, když seskakoval z koně a vykročil ke své ženě. Popadl Rose do náruče a prudce ji políbil na ústa. „Vítej doma, miláčku.“

Otočil se ke Grace a rozpráhl ruce. „Á, tady máme naši malou paní doktorku!“ Ale když ji chtěl obejmout, Grace ho odstrčila.

„Valentine,“ řekla přísně, „kde je ten dům?“

„No přece tady. Ty ho nevidíš?“ Mávl rukou směrem ke kopci, na kterém byly nedávno vykáceny stromy a vymýceno křoví. „Nebo tam alespoň *bude*. Tak pojďte, vypadáte jako zmoklé slepice.“

„Ono ale opravdu prší, Vale, jsme unavení a hladoví. Chceš mi říct, že ten dům ještě nestojí?“

„Věci se v Africe hýbou pomalu, děvče. Brzy to poznáš. Dole u řeky máme stanový tábor.“

„Valentine, nemůžeš od nás přece očekávat, že...“

„Tak,“ řekl a vzal ji za paži, „dovol, abych ti představil našeho nejbližšího souseda. Hraje moc dobře pólo. Má handicap šest. Grace, sir James Donald. Jamesi, moje sestra Grace Trevertonová.“

Přijel s Valentinem a byl oblečený do hrubých kalhot a safari košile, na hlavě měl tropickou přilbu. Když sesedal z koně, Grace si všimla, že trošku kulhá.

Sir James k ní vykročil a usmíval se, byl to nesmělý, téměř rozpačitý úsměv. Grace usoudila, že tento muž není o moc starší než ona, jednáctičet, možná dvaatřicet let. Překvapil ji, když jí podal ruku; to by dámě žádný anglický gentleman nikdy neudělal. Pak promluvil příjemným hlasem: „Val mi říkal, že jste lékařka.“ Grace nejistě přisvědčila. „To je vážně ohromné. Tady doktorky zoufale potřebujeme,“ pokračoval. A Grace si najednou všimla, jak je hezký.

Chvilí stáli tiše, pohled upřený jeden na druhého, ruce stále spojené. Pak se ozval Valentin: „Poďte, provedu vás po naší nové usedlosti.“

Grace pozorovala, jak se sir James vrací ke svému koni. Byl vysoký a štíhlý, nesl se zpříma, téměř prkenně, jako by tím chtěl vyrovnat své kulhání.

Lady Rose stála vzadu u vozů s výrazem ztraceného dítěte. Když na ni manžel zavolał, řekla váhavě: „Valentine, drahoušku, nechceš se podívat na miminko?“

Jeho tvář se mihl stín, pak řekl až příliš vesele: „Pojď rychle! Pojď se podívat na svůj nový domov!“

Paní Pembrová následovala Rose do vozu s poníkem a usadila se mezi oběma ženami. Grace odtáhla plenu z Monina obličejíčku a všimla si, že dítě je podivně klidné.

Vůz projel pod vedením jednoho z Valentinových Afričanů lesem a vyvezl je do mírného kopce. Když Grace sestoupila na červenou půdu, znovu se zeptala, proč dům ještě nestojí. „Měl jsem tu málo lidí na práci, a tak jsem si musel stanovit pořadí. Před obdobím dešťů bylo důležitější rozsadit semenáčky než stavět dům. Vlastně školka pro semenáčky byla to první, co se tu udělalo. Jakmile bude na polích všechno zasazeno, začnou mít lidé pracovat na domě.“

„Proč jsi nám psal, že je dům hotový?“

„Protože jsem chtěl mít svou ženu u sebe. Kdybych jí řekl, že bude muset žít ještě rok ve stanu, nepřijela by.“

Když došli na hřeben kopce, zůstala Grace stát jako zkamenělá. Les byl pryč a před ní se otevřela velkolepá vyhlídka. Po týdnech, kdy si proráželi cestu hustými křovisky, jí pohled na volnou oblohu skoro vyrazil dech. Měla pocit, jako by plachtila vzduchem. V údolí, které se pod ní svažovalo k úpatí hory Keni, nebylo po stromech a kapradí ani stopy.

Valentin si prohrábl husté černé vlasy. „Tak co tomu říkáš, děvče? Dovedeš si to představit? Kam oko dohlédne, akry a akry hustého zeleného kávovníku s bílými květy, jako kdyby tu prošel svatební průvod. A třpytivé, červené plody, které jen čekají, až je někdo utrhne.“

Grace byla ohromena. V téhle divočině, kde dávají lišky dobrou noc, dokázal její bratr malý zázrak. Les najednou mizel a vystřídala ho čerstvě zoraná půda, zbrázděná dlouhými a pravidelnými řadami dř, které se táhly až k mlhavému konci údolí a podél nichž se rozprostíraly banánové listy. Překvapivě velké díry, pomyslela si Grace, vešel by se tam muž až po kolena.

„Bude tu šest set kávových keřů na akr,“ vysvětloval Valentin pyšně. „A je to pět tisíc akrů, Grace! Za tři čtyři roky budeme mít první sklizeň

pod střechou. Ty banánové listy tam jsou kvůli stínu – kávovník potřebuje stín, víš. Vysadil jsem také dovezené dalbergie, které budou stát u hranice celého pozemku.“ Mávl rukou. „Za pár let budou mít levandulové květy. Dovedeš si to představit? *Tohle* bude vyhlídka z přední části domu.“

„A támhle,“ pokračoval Valentin a ukázal na rozlehlou rovinu dole u řeky, „je školka pro semenáčky. Z řeky tam vede zavlažovací brázda. Vidíš, ti chlapíci tam teď vykopávají slabé semenáčky. Právě v tom tkví tajemství dobré úrody, Grace. Hodně lidí dělá tu chybu, že slabé semenáčky nechá ještě další rok, myslí si, že se tím posílí, jenomže trik je v tom, že je musíš vykopat a zasadit nové semínko. Svět o tom ještě neví, Grace, ale jednou bude po nairobské kávě velká poptávka a všechno půjde z Trevertonovy plantáže.“

„Jak to, že toho víš o pěstování kávy tolik, Vale?“

„Otcové v misii, kde jsem nakupoval semena, mi hodně pomohli. A v Nairobi je pár slušných chlapíků, kteří rádi poradí. Hodně mě naučila i Karen.“

„Karen?“

„Baronka von Blixen. Má kávovníkovou plantáž u Ngongu. My tady používáme odrůdu s bronzovými špičkami. Nejlepší arabská semena na světě, Grace. Zasadil jsem je před rokem, když jsem se vrátil z Německé východní Afriky.“ Zvedl oči k perleťové šedé obloze. „Jakmile začnou deště, rozsadíme semenáčky.“

Grace fascinovaně zírala na pluk afrických žen oblečených do světle hnědých kůží, s dětmi na zádech, jak se s narovnanýma nohama sklánějí na poli a holýma rukama pěchují hlínu v dírách. „Proč tu pracují hlavně ženy a děti, Vale? Jak to, že je tak málo mužů?“

„Ti chlapíci tam dole jsou jediní, kterým se chce pracovat. Zbytek určitě sedí někde u řeky pod stromem a pije pivo. Je ztraceně těžké je dostat do práce. Musíš je mít pořád na očích. Jakmile se otočím, už jsou někde v buši. Víš, podle kikujské tradice dělají všechny zemědělské práce ženy. Starat se o úrodu je pod mužskou důstojnost. Muži byli válečníci, bojovali.“

„Ještě bojují?“

„To jsme zastavili. Kikujové a Masajové pořád válčili, přepadávali si navzájem vesnice, kradli dobytek a ženy. Vzali jsme jim oštěpy a štíty, takže teď jednoduše nedělají *nic*.“

„Nemůžete je donutit pracovat?“

„No, vlastně můžeme.“

O zákoně o práci domorodců slyšela Grace ještě v Anglii – tehdy jej napadal ve Sněmovně lordů canterburský arcibiskup a prohlašoval jej za moderní otroctví. Kikujští muži, kdysi válečníci, museli pracovat na farmách bílých osadníků, protože, jak se říkalo, alespoň budou mít co dělat a jejich kmeny dostanou na oplátku jídlo, oblečení a lékařskou péči.

„Válka s Německem nás skoro odrovnala, Grace. Britská východní Afrika se řítí k bankrotu, pokud nenajdeme způsob, jak zajistit výnosy. A těch se dá dosáhnout jen zemědělstvím a vývozem. Bílí farmáři to vlastníma rukama nezvládnou, takže musíme pracovat všichni společně – domorodci i Evropané – a všichni z toho budeme mít užitek. A já se budu bít o to, aby to v téhle zemi fungovalo, Grace. Nepřijel jsem, abych prohrál. My všichni, sir James a nám podobní, my všichni zatraceně bojujeme, abychom vyvedli východní Afriku ze čtvrtého do novověku. A tyhle lidi táhneme s sebou, a když musíme, tak holt kopeme a křičíme.“

Zahleděla se na vymýcená pole, na stovky řad čekajících na své semenáčky a řekla: „Je tu víc domorodců, než jsem čekala. Po jednání na pozemkovém úřadě jsem myslela, že jsme koupili prázdnou půdu.“

„To jsme koupili.“

„Tak odkud pak pocházejí všechny ty ženy a děti?“

„Žijí za řekou.“ Valentin ukázal rukou a Grace se otočila. Na protějším břehu spatřila skrz cedry a olivovníky mýtiny, malá políčka domorodců a kulaté chýše z palmového listí se zeleninovými zahrádkami. „Ale,“ mluvil dál Valentin, „i to je naše půda. Patří nám ještě velký kus tím směrem.“

„Na tvé půdě žijí lidé?“

„Jsou to usídlenci. Tenhle systém vymyslel Koloniální úřad. Afričani mohou mít své šamby – tak říkají farmám – na naší půdě, a za to pro nás pracují. Staráme se o ně, urovnáváme jejich spory, vodíme jim lékaře, když potřebují, dáváme jim jídlo a oblečení a oni obdělávají naši půdu.“

„To vypadá jako feudalismus.“

„Když se to tak vezme, nic jiného to vlastně není.“

„Ale...“ Grace svařstila obočí. „Nebyli tu ještě před tím, než jsi ten pozemek koupil?“

„Nikdo jim nic neukradl, pokud máš na mysli tohle. Koruna udělala jejich vůdci nabídku, kterou nemohl odmítnout. Stal se tak náčelníkem – Kikujové nemají náčelníky – a dostalo se mu nejruznějších

pravomocí. Na oplátku prodal půdu za pár korálků a měděný drát. Je to všechno legální. Otiskl svůj palec na kupní smlouvu.“

„Myslíš, že věděl, co dělá?“

„Nezkoušej to na mě s nějakým ‚šlechtným divochem‘, děvče. Tihle lidé jsou jako děti. Nikdy předtím neviděli kolo. Nosili polena na hlavách. Obstaral jsem nějaké trakaře a vysvětlil jim, že jsou na polena. Druhý den jsem je viděl – polena sice měli na trakařích, ale trakaře na hlavách. Nemají vůbec představu o majetku, o tom, co mohou s půdou dělat. Přišla by vniveč. Někdo musel zasáhnout a něco s tím provést. Kdyby to neudělali Britové, udělali by to Němci nebo Arabové. Lepší, když se o ty lidi postaráme my než hunští nebo mohamedánští otrokáři.“

Kráčel od ní směrem k hoře Keně, ruce v bok, jako kdyby se chystal na horu zavolat. „Ano,“ řekl smrtelně vážně, „já s tou zemí něco udělám.“ Valentinovy černé oči zářily, vítr mu cuchal vlasy a pronikal pod košili. Měl divoký, odvážný pohled, jako by vyzýval Afriku na souboj. Grace cítila bratrovu nespoutanost, stěží kontrolovatelnou energii, posedlost, téměř šílenství, které bude nutné neustále tlumit. Jako by ho poháněla podivná síla, která ho vyhnala z nudné, předpisy svázané Anglie do tohoto nezrokročeného černého kontinentu bez zákona. Přijel, aby jej dobyl, aby zanechal svou stopu v tomto primitivním ráji.

„Teď už tomu rozumíš, viď, Grace?“ volal do větru. „Teď už chápeš, proč jsem tu zůstal? Proč jsem se nemohl vrátit do Anglie, když mě propustili z armády?“

Sevřel ruce v pěst.

Valentina potěšilo, že Grace mluvila o „feudalismu“. Lord Treverton, *skutečný* hrabě na svém panství, které stvoří, ne jako na Bella Hill, kde úslužní venkované s klobouky v ruce žili na obyčejných farmách a k velkému domu vzhlíželi jako k vánočnímu stromku. Suffolk ho odpuzoval svou únavnou tradicí, v níž bylo vše dávno dané a stále stejné, která nepustila lidskou fantazii dál než za odpolední čaj. Když Valentin přijel do Britské východní Afriky, aby bojoval s Němci, jako by naráz ožil. Rozhlížel se kolem sebe a *pochopil*, co musí udělat, kam patří. Naplňoval se jeho osud, byl stržen svým posláním. Jako kdyby Afrika, dřímající, těžkopádný obr, čekala na probuzení a pobídku k produktivnímu životu právě od něho a jemu podobných.

Valentin se zatřásl ve větru, nikoli chladem, ale uchvácen svou představou. Zvedl své tmavé oči k zatažené obloze a v duchu tasil šavli. Měl pocit, že jede na válečném koni vstříc celé armádě. Cítil na sobě brnění

a za sebou tisíce válečníků. Bojovná krev se v něm rozvířila, v hlavě mu zněl odvčkový halasný ryk trevertonovských předků. *Dobud, podrob...*

Valentin se prudce otočil a pohlédl na Grace, jako by zapomněl, že tu je. Pak se jeho tvář rozzářila úsměvem. „Pojď, ukážu ti *tvůj* kousíček Afriky,“ řekl.

Od vrcholku kopce vedla lesem ke svahu nad řekou vyšlapaná stezka. Valentin vedl svou sestru k travnatému okraji, jen pár metrů od místa, kde vykládali vozy, a ukázal dolů k rovnému břehu. „Tam je tvůj pozemek,“ řekl a rukou přejížděl po imaginární hranici. „Začíná támhle za těmi gumovníky a táhne se až dolů k řece. Třicet akrů jen pro tebe a Boha.“

Grace se zahleděla na cedry, zářivě kvetoucí hledíky, lila a žluté orchideje. Byl to ráj. A byl její.

Konečně jsem tu, Jeremy, šeptal tajný hlas jejího srdce. Místo, o kterém jsme snili. Postavím to přesně tak, jak jsme plánovali, a nikdy to tu neopustím, protože, je-li to vůle Boží a ty jsi naživu, možná mě tu jednoho dne najdeš.

„Tam dole je to taky tvoje, Vale?“ zeptala se a ukázala asi sto stop pod sebe.

„Ano. Počkej, až uslyšíš, jaké s tím místem mám plány!“

„Ale... tam někdo žije.“ Grace napočítala sedm chýší stojících kolem fíkovníku.

„Odstěhují se. Je to rodina náčelníka Mathenge. Jeho tři ženy a babička. Vlastně na tenhle břeh řeky ani nepatří. Víš, celá tato oblast byla vytvořena jako pásmo mezi Masaji a Kikuiji, abychom je donutili přestat válčit. Je to vlastně území nikoho. Ani jeden kmen tam nemá přístup.“

„A běloši ano?“

„Samozřejmě. No a ti dole – zdá se, že před několika lety vypukla za řekou, tam, kde žije kmen, nějaká epidemie. Tahle skupina se odtrhla a přišla sem, aby unikla před zlým duchem nebo něčím takovým. Mathenge mi slíbil, že je odvede zpátky za řeku.“

Valentin se otočil a pohlédl na Rose. Stála zády k němu na svahu jako socha uprostřed vymýcené půdy, jako by tiše čekala, až kolem ní vyroste její dům. Vydal se k ní.

„Valentin mi říkal, že tohle je váš pozemek.“

Grace vzhlédla. Vedle ní stál sir James. Sundal si tropickou přilbu a jeho tmavohnědé vlasy poletovaly ve větru, leskly se dešťovými kapkami. „Ano,“ řekla. „Postavím tam nemocnici.“

„A přinesete pohanům slovo Boží?“

Usmála se. „Pečujte o tělo, sire Jamesi, a duch bude následovat.“

„Jen Jamesi, prosím. Jsme v Africe.“

Ano, pomyslela si. *Afrika. Kde si pánové potřásají rukama s dámami a hrabě tu chodí s rozepnutou košilí.*

„Zvolila jste si těžkou cestu,“ ozval se sir James těsně vedle ní s pohledem upřeným dolů na divokou rokli. „Tyhle lidi vybíjí malárie a chřipka, frambézie, paraziti a hromada nemocí, které ani neumíme pojmenovat.“

„Udělám, co bude v mých silách. Přivezla jsem si lékařské knihy a spoustu zásob.“

„Musím vás varovat, mají vlastní šamany, kteří nevidí rádi, když se jim do řemesla pletou *wazungu*.“

„*Wazungu?*“

„Běloši. Například rodina tam dole u fíkovníku. Je to rodina velice mocné šamanky, která vlastně vede kmen žijící za řekou.“

„Myslela jsem, že mají náčelníka.“

„To mají, ale skutečnou moc má babička jeho ženy, Wachera.“

„Děkuji za informaci.“ Grace pohlédla na jeho přitažlivou tvář. „Val mi o vás psal. Váš ranč je prý odsud osm mil na sever. Věřím, že budeme přáteli.“

„O tom nepochybuji.“

Od řeky najednou zavál vítr a srazil Grace z hlavy tropickou přílbu. Sir James ji zachytil. Když ji Grace podával, povšiml si zlatého záblesku na její levé ruce. „Váš bratr mi neříkal, že jste zasnoubená.“

Pohlédla na prostý prstýnek, který jí dal Jeremy tu noc, kdy loď zasáhlo torpédo. Vylovili ji z mrazivé vody a vyléčili z krátkého zápalu plic ve vojenské nemocnici v Káhiře. Oznámili jí, že poručík Jeremy Manning je na seznamu pohřešovaných.

Nikdy se nevzdala naděje, že ho jednoho dne najde. Jejich láska na lodní palubě byla krátká, ale hluboká. Byla to láska, kterou vyvolala válka a která směštnávala roky do minut. Odmítala věřit, že je mrtev. Nikdo, ani Valentin, ani Rose, nevěděl o vzkazech, které po celý loňský rok pro Jeremyho nechávala. Nejdříve v Egyptě, kde světila svůj dopis Koloniálnímu úřadu, pak v Itálii, Francii a po celé Anglii. Když přijela do Afriky, nechala zprávu o své cestě v Port Saidu, Suezu i v Mombase, a nakonec v hotelu Norfolk v Nairobi. Zanechávala za sebou dopisy jako chlebové kuličky v naději, že Jeremy byl zachráněn, žije a hledá ji...

„Můj snoubenec se za války ztratil na moři,“ řekla tiše.

James si všiml, jak se jí podivně chvějí ruce, když se pokouší prsten zakrýt, ochránit, a překonal nutkání nabídnout jí utěšující rámě. „Má sestra je lékařka,“ říkával mu Valentin. „Ale není tak mužská, jak doktorky bývají.“ James teď nemohl uvěřit svým očím. Tahle jemná žena s milými a něžnými rysy a s roztomilým úsměvem přece nemohla psát svému bratrovi tak dlouhé a odvážné dopisy. Své plány s nemocnicí popisovala Grace tak směle, že ji měl téměř za amazonku. Sice dost dobře nevěděl, co může očekávat, ale určitě to nebyla tahle přitažlivá mladá žena s okouzujícíma očima.

Nahoře na kopci kráčel lord Treverton ke své ženě bičován větrem a se zpytavým pohledem ve tváři. Proč mu k čertu neodpovídá?

„Rose?“ zvolal znovu, hlasitěji.

Hleděla upřeně směrem k neobvyklému shluku gumovníků na spodním svahu kopce. Nehodily se k okolnímu porostu kaštanů a cedrů, tvořily jakousi mýtinu v jejich srdci, ostrůvek bezpečí.

Tento nový svět naháněl Rose strach. Byl tak divoký, tak primitivní. Kde jsou ty dámy, které ji budou navštěvovat? Kde jsou ostatní domy? Valentin jí psal, že Donaldův ranč je jen osm mil daleko. Rose si představovala venkovskou cestu a příjemné nedělní projíždky. Ale tady není žádná cesta, jen zablácená pěšinka zařezávající se do země nahých divochů a nebezpečné zvěře. Rose se Afričanů bála. Nikdy předtím se nesetkala s člověkem jiné barvy kůže. Ve vlaku se vyhýbala usměvavým stevardům, v Nairobi přenechávala komunikaci s domorodým personálem své švagrové.

Přesto chtěla být v téhle nové zemi nějak užitečná. Zoufale si přála, aby na ni byl Valentin hrdý. Nenáviděla se za svou křehkost, za neschopnost vrhnout se do života jako Grace. Za války Rose nesměle navrhla, že by se přidala ke sborům dobrovolných ošetřovatelek a starala se o raněné vojáky. Jenže Valentin o tom nechtěl ani slyšet. Alespoň tedy ve svém pokoji smotávala obvazy a pletla šály pro muže v zákopech.

Na černý kontinent přijela s nadějí, že ji africký pobyt zocelí, že obtíže života usedlíků vybudují v její křehké slupce pevné jádro. Kdysi si myslela, že sňatek s Valentinem zacelí její slabší místa, ale spíš to vypadalo, že vedle jeho oslnivé slávy bledne. A tehdy ji napadlo – *pionýrská žena*. Znělo to tak hezky, jako zvuk litinového zvonu. Za těmito slovy se skrývala žena, která přináší civilizaci do buše, žena, která vytváří pravidla a určuje cestu. Své naděje vkládala Rose i do

mateřství, i to znělo tak pevně, tak důležitě. Britská východní Afrika z ní udělá odolnou ženu a lidé ji přestanou přehlížet. „Rose?“ ozval se Valentin pár kroků od ní.

Valentine, tolik tě miluji! Tolik bych si přála, abys na mne mohl být hrdý. Mrzí mě, že to není chlapec.

„Miláčku? Jsi v pořádku?“

Brzy se znovu začne pokoušet o syna. Při tomto pomyšlení se Rose roztrásla. Jejich vzájemná láska byla tak krásná, proč ji musel Valentin kazit tou nechutnou postelovou záležitostí? „Ty gumovníky,“ zamumlala. „Nekácej je prosím, můj nejdražší.“

„Proč ne?“

„Vypadají... tak zvláštně.“

„Dobrá. Jsou tvoje.“

Pozorně si ji prohlížel. Byla tak bledá a pohublá, až se zdálo, že ji vítr každou chvíli odnese. Pak si vzpomněl, co musela prožít ve vlaku. „Miláčku,“ řekl a přistoupil blíž, aby ji zaštitil svým tělem, „ještě nejsi úplně v pořádku. Musíš nabrat sílu. Počkej, až uvidíš tábor. Máme skutečného kuchaře a na večeri se vždycky převlékáme. A ten dům bude nádherný, uvidíš. Hned, jak rozsadíme semenáčky, začneme stavět.“

Položil jí ruku na rameno a cítil, jak ztuhla.

Tak, pomyslel si rozmrzele. *Začíná to znovu.* Ty noci, kdy byl v posteli sám, šílený touhou po vlastní ženě, kdy si ji bral, ale zavíral oči před výrazem její tváře. Rose pak ležela jako poraněná laň, mlčky ho obviňovala svým znásilněným tělem a doháněla ho k nezaslouženým pocitům viny. Myslel si, že se to časem srovná, že se Rose naučí těšit se z jejich milování, ale namísto toho se jí očividně protivilo pokaždé víc a Valentin neměl ani zdání, co by s tím měl dělat.

„Pojď, miláčku,“ řekl. „Přidáme se k ostatním.“

Rose došla nejprve k paní Pembrokové a vzala si od ní děťátko. Zachumlala Monu mezi hermelínový rukávník a měkkou kožešinu svého kabátu a následovala svého muže do travnatého svahu, kde stáli ostatní v družném hovoru.

Pod sebou spatřila skupinku chýší na širokém, rovném břehu řeky. Malá holčička tam obhospodařovala stádečko koz, těhotná žena dojila krávu, další ženy připravovaly zeleninovou zahrádku k sadbě. *Nádherný výjev*, pomyslela si Rose.

„Nikdy neuhodneš, co chci s tímhle kusem půdy udělat,“ řekl Valentin. „Bude tam hřiště na pólo.“

„Ach, Vale,“ smála se Grace. „Ty nebudeš šťastný, dokud z Afriky neuděláš druhou Anglii!“

„Je tam na hřiště dost místa?“ ptal se James.

„Ty chýše budou muset samozřejmě zmizet a bude potřeba vykopat ten říkovec.“

Ztichli a naslouchali slabému dešti, který začal bubnovat do listů kolem nich. Všichni si představovali velkou kávovníkovou plantáž, která zaplní údolí, a nemocnici, kterou dole u řeky vybuduje Grace. Rose se svým děťátkem v teple a suchu hermelínového pláště upírala zrak na domorodou vesnici.

Z jedné chýše vyšla postava, mladá žena oblečená v kůži, s dlouhými náhrdelníky z korálek kolem krku. Přesla kolem chýší a Rose si všimla, že v popruhu na zádech nese dítě. Afričanka se najednou zastavila, jako by na sobě ucítila její pohled, a zvedla hlavu. Z vysokého svahu na ni shlíželo zjevení v bílém.

Obě ženy na sebe hleděly dlouho, celou věčnost.

4

Když mladá žena vešla do chýše, řekla uctivě: „*Ne nie Wachera*,“ – „To jsem já, Wachera,“ a podala své babičce tykev plnou třtinového piva.

Stará žena nejprve skropila špinavou podlahu několika kapkami pro předky, napila se a řekla: „Dnes ti budu vyprávět o časech, kdy světu vládly ženy, a muži byli našimi otroky.“

Seděly v bledém světle, které procházelo otevřenými dveřmi kulaté chýše z hlíny a kravského trusu bez oken, a naslouchaly bušení deště do střechy z papyrových listů. Podle kikujské tradice starší Wachera předávala dědictví svých předků nejstarší dceři svého syna; a trvalo to již mnoho dní. Učení začalo hodinami o magii a léčení – babička byla kmenovou šamankou a porodní bábou, starala se také o uctívání předků a sřezila historii kmene. Jednoho dne se šamankou stane i tato dívka, mladá manželka, která nosí na zádech své první dítě.

Zatímco v chýši naplněné kouřem naslouchala slovům své babičky, slovům, jež se neměnila po celé generace, přemáhala mladá Wachera svou rostoucí netrpělivost. Chtěla se na něco zeptat, ale přerušovat starší bylo zcela nemyslitelné. Chtěla se zeptat na toho bílého ducha, který se jí zjevil na kopci.

Hlas staré ženy byl zastřený věkem, hovořila, jako by pěla oslavnou píseň, její tělo se kolébalo, až se jí po obou stranách oholené hlavy rozhoupaly dlouhé náušnice z korálků. Chvillemi se nakláněla dopředu, aby zamíchala polévku klokotající na ohni. „Dnes říkáme svým manželům podle kikujského zvyku „naši pánové“,“ povídala své vnučce. „Vlastní nás, jsme jejich majetkem, s nímž si mohou dělat, co se jim zamane. Ale nikdy nezapomínej, dcero mého syna, že naši lidé si říkají Děti Mumbi, První ženy, a že se devět kikujských kmenů jmenuje po devíti dcerách Mumbi. To nám má připomínat, že my ženy jsme kdysi byly mocné a že byly doby zahalené mlhou, kdy jsme vládly *my*, a muži se nás báli.“

Mladá žena pozorně poslouchala a vrývala si každé slovo do paměti, její ruce přitom však rychle a zručně pracovaly na novém košíku. Její manžel Mathenge jí přinesl kůru z keře *mogio*, ale pak rychle odešel, protože pro muže bylo tabu zapojit se do pletení košů.

Mladá Wachera byla na svého muže pyšná. Byl jedním z nových „náčelníků“, které nedávno jmenovali bílí muži. Kikujové nemívali náčelníky – jednotlivé kmeny vedly rady starších – ale *wazungu* z nějakého důvodu, který Wachera nedokázala pochopit, viděli potřebu jmenovat jednotlivé kikujské náčelníky. Mathenge byl vybrán, protože býval slavným válečníkem a bojoval v mnoha bitvách s Masaji. Ovšem ještě předtím, než bílý muž řekl, že Kikujové a Masajové už bojovat nesmějí.

„V dávných dobách,“ ozyval se starý hlas, „vládly ženy Dětem Mumbi a jednoho dne začali muži žárlit. Sešli se tajně v lese, aby se dohodli, jak svrhnout nadvládu žen. Věděli, že jejich ženy jsou chytré a nedají se jen tak lehce přemoci. Pak si muži vzpomněli, že je období, kdy jsou ženy zranitelné – když čekají děti. Uvědomili si, že jejich vzpoura může být úspěšná, jen když k ní dojde ve chvíli, kdy bude většina žen těhotných.“

Mladá Wachera tohle povídání slyšela již mnohokrát. Muži se spikli a všechny ženy kmene přivedli do jiného stavu, aby pak o měsíce později, když mnoho z jejich sester a manželek a dcer bylo již v pokročilém stupni těhotenství, zahájili svůj útok. Triumfálně svrhli staré matriarchální právo a ustanovili se pány podmaněných žen.

Pokud bylo srdce staré ženy zahořklé nad touto potupnou historií, nikdy to nedala znát, dodržovala zákony svého kmene: kikujské ženy byly vychovávány k poddajnosti a poslušnosti, nikdy si nestěžovaly.

Právě díky výchově mladá Wachera nikdy nepochybovala o správnosti rozhodnutí svého manžela pracovat s bílým mužem ani o odhod-

lání bratrů utéci s oštěpy a štíty na sever a hledat práci na dobytčích šambách bílého muže. Manželkám Kikujů, kteří odešli pracovat pro bílé, nyní ve vesnici samozřejmě všichni záviděli, protože jejich manželé domů nosili pytle mouky a cukru a nádherné šaty, kterým se říkalo amerikani. Právě díky náčelníku Mathenge byly obě Wachery bohaté, měly víc koz než kterákoli jiná žena jejich kmene.

Nyní, když se z jejího manžela stal „předák“ na šambě bílého muže, Wachere se po něm moc stýskalo. Zamilovala se do Mathenge Kabiru kvůli jeho hře na píšťalu. V době, kdy dozrávalo proso a muselo se chránit před ptáky, mladí muži chodili po poli a hrávali na bambusové píšťaly. Mathenge, na Kikuje díky svým masajským předkům neobvykle vysoký a hezký, procházel vesnicemi ve své *šuka* a s dlouhými spletenými vlasy a obšťastňoval lidi svými melodiemi. Teď však píšťala ztichla, protože ho volaly povinnosti u bílého muže.

„Už je čas,“ řekla babička a znovu zamíchala banánovou polévku, „aby sis vyslechla příběh o jedné z našich slavných žen, velké Mama Wairimu, kterou bílí muži zajali do otroctví.“

Kikujové neměli písmo, a proto byla jejich historie tradována mluveným slovem. Od raného věku se každé dítě učilo nazpaměť jména všech svých předků. Mladá Wachera znala dějiny své rodiny až k První ženě. „Nejstarší generace se jmenovala Ndemi,“ říkávala, „protože to byli lidé vzpurní a vedli války, jejich potomci se jmenovali Mathathi, protože žili v jeskyních, jejich potomci se jmenovali Maina, protože tancovali za zvuků kikujských písní, po nich přišla generace Mwangi, která se tak jmenovala proto, že se toulali...“ Roky se nepočítaly, měly popisná jména, takže když babička řekla, že Lady Wairimu žila v *Murima wa Ngai*, „třaslavé nemoci nebeského původu“, Wachera věděla, že má tenhle příběh zařadit do doby před pěti generacemi, kdy vypukla epidemie malárie.

Udiveně a bez dechu naslouchala hrdinskému výčtu, jak Wairimu, kterou ukradli manželovi a v řetězech odvěkli k „velkému vodnímu poli, na kterém pluly obrovské chýše“, uprchla bílým otrokářům a našla si cestu zpět do země Kikujů, jak se po cestě potýkala se lvy a přežívala na vařených banánových výhoncích. Právě Wairimu poprvé vyprávěla Dětem Mumbi o lidech s kůží bílou jako tuřín. Od té doby slovo *muthungu*, jehož význam byl „podivný a nevysvětlitelný“, začalo označovat i „bílého muže“. Mladá Wachera si pamatovala, kdy poprvé spatřila *mzungu*. Bylo to přede dvěma sklizněmi, byla v té době těhotná. Do vesnice tenkrát přišel běloch, ženy se v hrůze

rozprchly a Wachera se přihnala do chýše své babičky. Ale Mathenge se nebál. Vystoupil vpřed a na pozdrav plivl na zem. Zatímco ženy pozorovaly dění ze svých úkrytů, ti dva muži vedli podivný obchod – Mathenge dostal korálky a američané a pak otiskl svůj palec na něco, co vypadalo jako velký bílý list. Později u ohně a třtinového piva řekl Wachera a druhým dvěma ženám, které vlastnil, cosi o „prodeji pozemku“ a „listině“, kterou označil svým palcem.

Bílí muži Wacheru mátlí. Od prvního setkání je viděla ještě několikrát – káceli les na kopci nad řekou – ale dnes přijeli další, a to ji překvapilo. Pak spatřila to zjevení v bílém shlížející na ni dolů a teď, naslouchajíc končícímu vyprávění o Wairimu, začala Wachera přemítat, jestli to nakonec namísto ducha nebyla bílá žena.

Když příběh skončil, řekla: „*Ee-oh*,“ – „*hurá*“, ale starší Wachera ji zarazila smutnými slovy: „Bohužel Wairimu chytily podruhé a odvedli na vodní pole, které se táhne až na konec světa. Nikdy se do země Kikujů nevrátila.“

Dívka byla jako očarovaná. Jaké to asi bylo pro ubohou Wairimu? Jaký podivný osud ji čekal za velkou vodou?

Wachera ucítila, jak se dítě na zádech zavrtělo, odložila košík, který pletla, a natáhla se po něm, aby je sundala dolů ke svému prsu. Jmenoval se Kabiru. Podle tradice Kikujů žily duše předků dál v dětech, a proto se prvorozený syn vždy jmenoval po svém dědovi. Stejně tak se babička i vnučka jmenovaly Wachera. To jméno znamenalo „ta, která navštěvuje lidi“ a předávalo se z generace na generaci od první Wachery, která navštěvovala členy kmene jako šamanka.

Babička se usmála, když pozorovala mladou maminku kojit. Věděla, že předci mají radost z této mladé kikujské ženy, která nyní přebírá tajemství a nashromážděnou moudrost svého kmene, protože je rychlá, chytrá a uctívá. Syn starší Wachery vychoval svou dceru dobře: byla vzorem kikujské manželky, udržovala chýši svého muže v čistotě, starala se o bohatou zahradu, byla vždy veselá a nikdy nemluvila bez vyzvání. Všichni měli příjemnou Wacheru rádi, matky ji dávaly svým dcerám za vzor. Povíдалo se, že v šestnácti letech se mladá Wachera při obřízce, jíž přihlížely všechny ženy z kmene, pod nožem ani nezachvěla. Nikoho tedy nepřekvapilo, když se hezký a udatný Mathenge Kabiru obrátil na starší Wacheru se žádostí její vnučku koupit. Zaplatil za ni šedesát koz, cenu, o které se dodnes mezi lidmi povíдалo.

Sařenino srdce se dmulo pýchou. Mladá Wachera téměř okamžitě otěhotněla. Určitě ještě porodí hodně dětí, v nichž budou navždy žít

její předkové. Smutek panoval v kikujských rodinách s méně než čtyřmi dětmi, kde někteří z babiček či dědů nedosáhnou nesmrtelnosti.

Starší Wachera se ponořila do tichého rozjímání. Do střechy pleskal dešť, vzduch v chýši houstl pachem vlhké půdy, vařených banánů, kouře a koz. Ženy jakoby mimo čas tvořily obraz stejný jako jejich předkové. Kikujové se řídili tradicemi, zvyky a zákony, které stanovil Ngai, jejich bůh žijící na hoře Keňa, a jakákoli změna pro ně byla nepředstavitelná. Pod bosýma nohama měla starší Wachera svatou tykev. Byla vysvěcena, vysušena a naplněna zázračnými amulety v čase tak dávném, že už nikdo nevěděl, který z předků tak učinil. Tykev byla symbolem Wacheriny moci, s ní předvíдалa budoucnost, léčila nemocná těla a hovořila s předky. Jednoho dne předá tykev mladší Wachere a její moc tak bude žít dál, stejně jako babička bude žít ve své vnučce.

Pršelo a myšlenky starší Wachery se zatoulaly k ostatním členům kmene na druhém břehu řeky.

Před čtyřiceti sklizněmi padla na Děti Mumbi ukrutná kletba. Nejprve uhořelo sucho, pak přišel hlad a po něm se mezi lidem Kikujů i Masajů přehnala nemoc, která zabíjela jednoho ze tří. Tehdy starší Wachera žila se svým mužem a jeho dalšími dvěma ženami za řekou ve velké osadě. Nedokázala uchránit kmen před nemocí, ale předkové k ní promluvili a řekli jí, že může zachránit svou malou rodinu, když se přestěhuje na druhý břeh řeky, kde je půda požehnána bohem Ngai a kde nejsou žádní zlí duchové nemoci.

Ostatní vesničané si tropili posměšky z bláznovství takového stěhování. V množství tkví jejich bezpečnost, tvrdili. V té době však již Wachera byla vdovou, neboť nemoc povolala k předkům i jejího muže, a tak se otočila zády k vesnici, již bůh proklel, a ostatní manželky svého muže i s dětmi odvedla na novou půdu. Tam našla *mu-gumo*, svatý fikovník, a věděla, že její vidění bylo správné. Zatímco všechny ostatní kmeny v zemi na tento rok vzpomínaly jako na rok *Ngaa Nere*, rok velkého hladu (a běloši hovořili o epidemii neštovic v roce 1898), ti, kteří přežili ve staré vesnici, a jejich potomci mluvili o roce, kdy se Mama Wachera odstěhovala za řeku.

Ted' na ně myslela. Byla tam její sestra, ubohá bezdětná Thaata, jejíž jméno znamenalo „neplodná“ a jež žila z výroby hrnců. Pak Nahairo, jejíž čas se blíží. Ačkoli kikujské ženy nevěřily na přípravu k porodu, protože to přinášelo smůlu a znamenalo by to i ztrátu času, kdyby dítě nepřežilo, měla Wachera svůj porodní nůž již nabroušený a připravený.

V poslední době šamanka hodně přemýšlela o Kassovi, svém bratru, který patřil ke starším kmene. Dozvěděla se, že utekl na sever k hoře Keňa a získal práci na dobytčí šambě bílého muže. Kassa byl teď honákem krav a Wachera z toho měla těžkou hlavu. Cítila, že Dětem Mumbi hrozí nějaká neblahá proměna. Něco se již změnilo, ale jen neurčitě, takřka nepostřehnutelně. Jistě, život kmene pokračoval stejně jako v dobách předků. Snad jen pár žen nosilo své děti v amerikani a starý Kamau, který přijal boha bílého muže, se nyní jmenoval Šalamoun. Ale jinak se staré zvyky stále přísně dodržovaly.

Wachera se zahleděla do své duše.

Důkazy proměny viděla přímo ve své malé rodině. Mathenge měl být válečníkem, ale protože bílý muž Kikujům zakázal nosit oštěpy, nepodnikal už nájezdy na Masaje. Wachera s nostalgií vzpomínala na dávné časy, kdy Masajové útočili na zemi Kikujů kvůli dobytku a ženám. Některé z žen ani neprotestovaly, protože masajští válečníci měli pověst vynikajících milenců...

Wacheru zabolelo srdce. Ona věděla o příchodu bílého muže už předtím, než vstoupil na kikujskou půdu.

Bylo to před mnoha sklizněmi, mladá Wachera ještě nebyla na světě. Starší Wacheru ve spánku navštívil Ngai, Bůh jasu, a vzal ji s sebou do svého království na vrcholku hory, aby jí ukázal, co se stane. Když to odhalila svému kmeni, byli šokováni a poděšeni, protože Wachera mluvila o lidech, kteří přijedou z velké vody, jejich kůže bude mít barvu světlých žab a jejich šaty budou připomínat křídla motýlů. Tihle *muthungu* budou mít oštěpy, z kterých srší oheň, a po zemi budou jezdit v obrovských železných stonožkách.

Byla svolána mimořádná rada starších, která měla zvážit Wacherino proroctví. Rozhodla, že Děti Mumbi nebudou s novými příchozími válčit, ale budou se k nim chovat zdvořile a nedůvěřivě je studovat.

Brzy bílí muži skutečně přišli a Děti Mumbi poznaly, že jsou mírumilovní, že nechťejí nikomu ublížit, pouze by rádi prošli zemí Kikujů. Mnozí z kmene věřili, že *wazungu* hledají trvalý domov a že za několik sklizní ze země Kikujů odejdou a nikdy o nich nikdo neuslyší.

Wachera uklidňovala své ustarané srdce příslovím, které říkalo: „Svět je jako úl. Všichni vcházíme stejnými dveřmi, ale žijeme v různých celách.“

Úder hromu vytrhl obě ženy ze zamyšlení. Nezvedly hlavy ani nepohlédly k otevřeným dveřím, protože dívat se na pracujícího boha

bylo tabu. Starší žena jen zamíchala polévku a mladší vrátila dětátko do popruhu na svých zádech.

Když hřmění odeznělo, mladší Wachera vyhlédla do deště na chýši svého muže, vzdálenou od chýše její babičky na dva vrhy oštěpem, a znovu ji zachvátila ta hrozná bolest. Byla to touha jako neodbytný hlad: ulehnout v jeho náručí, cítit teplo jeho válečnického těla, nalézt útěchu v jeho hlubokém smíchu. Ale pro muže bylo tabu ležet se svou ženou, dokud kojí, takže Wachera bude muset být trpělivá. Zvedla svůj košík a začala znovu plést, hlavu měla plnou plánů se svým políčkem kukuřice, myšlenek na dešť, představou své budoucnosti, kdy jednoho dne bude přesně takhle sedět v chýši a předávat moudrost vlastní vnučce.

Myšlenky na budoucnost ji paradoxně přivedly zpět do přítomnosti, jako kdyby tu byla nějaká mystická spojitost, a Wachera se přistihla, že znovu přemýšlí o bílé ženě na kopci.

5

Když Grace uslyšela šepot, měla za to, že začalo znovu pršet.

Vybalovala a ukládala věci ve svém stanu, zatímco muži si v jídelně dávali skleničku před večeří. Soumrak již dávno pohasl a snesla se noc. Grace se připravovala k večeři, námořnickou uniformu již měla na sobě a na okamžik se zahleděla na válečný kříž za statečnost v samotovém pouzdře, vyznamenání, které jí bylo uděleno za udatnost ve válce. Ubohá náhražka za Jeremyho život, napadlo ji.

Za stěnami svého stanu zaslechla zasyčení a domnívající se, že se znovu spustil dešť, vešla do plátěných dveří a vyhlédla ven. Nepršelo, jen hustě mrholilo. Rozhlížela se po táboře, viděla strašidelné tvary stanů v kruhových světlech luceren a naslouchala. Se západem slunce les ožil ptačími trylky, cvrčky, kuňkáním rosníček. Pak si uvědomila, že to, co pokládala za dešť, byl ve skutečnosti něčí pláč. Ozýval se z vedlejšího stanu.

Oblékla si těžký námořnický plášť a pospíchala podél prken, která tu byla předem nachystána na bahno. Zastavila se u stanu své švagrové. „Rose? Jsi v pořádku?“

Našla ji sedící u toaletního stolku, předkloněnou s hlavou v dlaních. „Co se děje, Rose? Proč pláčeš?“

Rose se vzpřímila a otřela si oči krajkovým kapesníkem. „Je to všechno tak strašné, Grace. Ty tábory – když jsme vystoupili z vlaku v Thice, myslela jsem si, že už je tomu všemu konec. *Tolik* jsem se těšila na opravdový dům.“

Grace se rozhlédla po Roseině stanu. Byl zařízen mnohem elegantněji než její, nad toaletním stolem viselo zrcadlo v pozlaceném rámu a na posteli ležely saténové polštáře. Ani prostěradla nebyla obyčejně bílá, ale v odstínech starorůžové a kovově modré – v barvách rodu Trevertonů. Grace nepochybovala, že jejího bratra stálo spoustu námahy, aby svou ženu potěšil.

Pak si uvědomila, že Roseina osobní komorná tu není. „Kde je Fanny?“

„Ve svém stanu. Říká, že se chce vrátit do Anglie! Grace,“ Rose začala šeptat, „prosím, řekni *mu*, ať odejde.“

Grace se ohlédla po Afričanovi, který stál u dveří a držel v ruce láhev na vodu a lněný ručník. Měl na sobě dlouhé bílé kanzu, které mu sahalo až k bosým nohám, a na hlavě turecký fez. „Co je s ním, Rose?“

„Děsí mě.“

Muž promluvil: „Jmenuji se Joseph, memsaab. Jsem křesťan.“

„Nechte nás o samotě, prosím,“ řekla Grace.

„Bwana Lordy mi říkal, abych se staral o memsaab.“

„Já to lordu Trevertonovi vysvětlím. Můžete jít, Joseph.“

Když osaměly, Rose se otočila ke své švagrově se žadonivým pohledem a zašeptala: „Grace, musíš pro mě něco udělat.“

Grace si pozorně prohlížela Rosein obličej. Tváře bílé jako slonová kost měla nyní narůžovělé a rty se jí třásly. Z hřebínku uniklo pár pramenů vlasů barvy měsíčního svitu, které teď rámovaly její tvář. „Co chceš, abych udělala?“ zeptala se Grace.

„Je to... Valentin. Víš, já nemůžu – já nejsem připravená –“ Rose se odvrátila a zašmátrala po svém stříbrném kartáči. „Ty jsi doktorka, Grace. Tebe poslechne. Řekni mu, že po dětátku je ještě moc brzy...“

Grace mlčela. Nevěděla, co říct.

„Pomoz mi, Grace. Já to nesnesu. Ještě ne. Nejprve si musím zvyknout na –“ rozpráhla ruce, „*tohle všechno*.“

„V pořádku. Promluví s ním. Nedělej si s tím starosti, Rose. Teď pojď. Čekají na nás.“

Když vstoupily ze studené noci do jídelního stanu, obě strnuly překvapením.

„Valentine!“ řekla Grace, „Jak jsi propánakrále tohle dokázal?“

„Bylo to trochu riskantní, děvče, s válkou a tím vším. Někdy se hodí být neslušně bohatý!“ řekl a kráčel přes stan, v černém smokingu a naškrobené bílé košili. Lord Treverton políbil svou sestru na tvář a přivítal svou ženu se zářivým úsměvem na rtech. „Tak co, miláčku, co na to říkáš?“

Rose přejížděla očima po chippendaleských židlích, ubrusu z belgické krajky, stříbrných svícnech a porcelánových soupravách. Z gramofonu se ozýval waltz, sklenky na šampaňské se třpytily ve světle lamp, vzduch byl provoněn divokým jasmínem. „Ach, Valentine,“ vydechla, „je to *úžasné*.“

„Dovol, abych ti představil našeho hosta,“ řekl a pohodil hlavou k muži stojícímu mezi nimi. Byl to oblastní komisař Briggs, tělnatý šedesátiletý muž v nažehlené khaki uniformě a vyleštěném důstojnickém pásku. Valentin nalil aperitiv a všichni si připili na Britskou východní Afriku.

„Doufala jsem, že poznám vaši ženu, sire Jamesi,“ řekla Grace, když vedle něj usedala ke stolu. V dokonale střiženém bílém smokingu vypadal velice přitažlivě. „Lucille by tu moc ráda byla. Bělošku neviděla už celé měsíce. Ale obávám se, že v jejím stavu je pro ni cesta z ranče nemožná. Během několika týdnů čekáme naše třetí dítě.“

„Tedy,“ ozval se komisař Briggs, usedaje naproti ke stolu, „na vás je tak krásný pohled, dámy. Všichni běloši v tomhle okrese se budou předhánět, aby se na vás mohli jen podívat.“

Lady Rose se zasmála a pohodila hlavou. Čelenka z napodobeniny drahých kamenů se jí třpytila v hlavě, jediné pero povívalo vzduchem. Valentinova manželka měla na sobě nejnovější poválečnou módu, štíhlou linii – úzké šaty s dlouhými šňůrami perel a odvážně hlubokým čtvercovým výstřihem.

Večeři o osmi chodech podával tichý Afričan v dlouhém bílém kanzu, který se zjevil se stříbrnými tácy ze zadní části stanu. „Není tak dobré, jak jsem chtěl,“ poznamenal Valentin o nalévaném šampaňském. „Kvůli válce je tady v protektorátu všeho hrozný nedostatek.“

Komisař Briggs se pustil do polévky, jako by to bylo jeho poslední jídlo v životě. „Zatracení Němci! Honili nás jako psi lišku. Farmy hnijí, úroda se nesklízí, nemáme žádné léky a železnici vyhazují do povětří. Ztratili jsme padesát tisíc mužů, doktorko Trevertonová. Špatně nebylo jen u vás v Evropě, víte.“

„Já jsem nebyla za války v Evropě, pane Briggsi,“ řekla Grace tiše. „Sloužila jsem na nemocniční lodi ve Středomoří.“

Všichni naráz ztichli, jen z lesa se v chladném oparu ozývaly nějaké zvuky. Pak promluvil sir James: „Můžeme jen doufat, že přijdou deště. Jsme v krizi, nemůžeme si k tomu všemu dovolit ještě hladomor.“

„Ale já myslela, že přšelo,“ řekla Rose.

„To myslíte to odpolední mrholení?“ odvětil komisař Briggs. „To bylo jako kapka v moři. Pokud tohle bylo všechno, tak se můžeme s našimi farmami rozloučit. Když ve východní Africe řekneme dešť, lady Rose, tak myslíme *děšť*.“

„Víte,“ pokračoval sir James, „tady nejsou roční období, jen období dešťů a sucha. V Evropě se seje a pak se sklízí. V Britské východní Africe zasadíte, ale sklidit nemusíte.“

„Vy o téhle zemi hodně víte, sire Jamesi. Jste tu dlouho?“

„Narodil jsem se tu. V Mombase na pobřeží. Moje matka byla misionářka, můj otec tak trochu dobrodruh. Byli rozdílní jako noc a den a z jejich námluv se tu stala legenda.“

Grace na něho pohlédla. Sir James měl úchvatný profil, velký rovný nos a hranaté propadlé tváře. „To zní romanticky,“ řekla.

„Můj otec byl cestovatel. V Súdánu se seznámil se Stanleyem a byl v Londýně při pohřbu Davida Livingstona. A nakazil se něčím z nich obou. Přijel do Afriky se snem otevřít černý kontinent světu.“

„A podařilo se mu to?“

Sir James se natáhl pro svou sklenku šampaňského. „Určitým způsobem ano. Byl jedním z prvních bělochů, kteří do téhle země vkročili. Bylo to před více než třiceti lety. Když ho domorodci spatřili, v hrůze utíkali. Nikdy neviděli člověka s jinou barvou kůže.“

„Jak to váš otec překonal?“

„Byl chytrý. V roce 1902 jel na safari do téhle oblasti a místní Kikujové mu zastoupili cestu s tím, že dál jet nemůže, pokud s sebou nenesde dešť. Odpověděl jim přes tlumočníka, že to považuje za slušnou cenu, a odešel zpátky do tábora. Dešť přišel a mému otci se za to dostalo veškerých poct.“

Grace se rozesmála. „Jezdil jste s ním na takové cesty?“

„Jako chlapec ne. Měl moc práce s hledáním nesmrtelnosti, než aby se otravoval s dítětem. Můj otec tvrdil, že jako první objevil Great Rift Valley, ale věhlasu se dostalo někomu jinému. Snil o tom, že se po něm bude jmenovat něco významného, ale sláva se mu vždycky

vyhýbala. A tak se z něho stal lovec a tehdy jsem s ním začal jezdit na safari.“

„Sire Jamesi, vždycky mě zajímalo, proč se tomu říká ‚safari‘? Co to znamená?“ zeptala se Rose.

„Je to svahilské slovo pro cestu.“

Když se podávaly gazeli kotlety, Grace se přistihla, že myslí na muže vedle sebe. Sir James v ní vzbuzoval zvědavost, představoval něco záhadného a vzrušujícího. „Byl jste někdy mimo východní Afriku, sire Jamesi?“

Znovu se na ni nesměle usmál, jako kdyby si nebyl sám sebou jist. „Říkejte mi Jamesi, prosím,“ požádal a Grace si vzpomněla na jeden z Valentinových dopisů, v němž jí psal, že James Donald, který má dobytčí ranč na sever směrem k Nanyuki, získal rytířský titul za své činy ve válce.

„Jednou jsem byl v Anglii,“ vyprávěl. „V roce 1904, bylo mi tehdy šestnáct. Můj otec zemřel a já jsem měl žít u strýce v Londýně. Zůstal jsem tam šest let, ale pak jsem se musel vrátit. Anglie pro mě byla příliš spoutaná, příliš bezpečná a příliš předvídatelná.“

„A je zatraceně dobře, že se vrátil,“ řekl Briggs, vytíraje talíř chlebem. „Právě díky tomu, jak dobře zná buš a domorodce, se ze sira Jamese stal za války proti Němcům tak nepostradatelný člověk.“

„Žádné válečné historky, prosím,“ řekl najednou Valentin.

Ale Briggs pokračoval: „Historky o tom, jak muž zachrání život druhému muži, stojí za vyprávění.“ Grace si vybavila další z bratrových dopisů: „Rozhodl jsem se koupit pozemek blízko Jamesova ranče. To je ten chlápek, kterého jsem poznal za války.“

Grace nevěděla nic o válečném působení svého bratra ve východní Africe. Přijel sem jako důstojník s generálem Smutsem, zamiloval se do téhle země a rozhodl se tu usadit. Najednou vycítila trapnost tohoto okamžiku a uvědomila si, že přátelství mezi Valentinem a sirem Jamesem muselo ve svém vývoji projít i epizodou udatnosti a oběti. Jelikož o tom ani jeden nemluvil, nezbývalo jí než přemítat o bratrově nevysvětlitelné rozmrzelosti nad tímto rozhovorem. Bylo to proto, že nechtěl, aby se mu připomínal jeho ohromný dluh vůči siru Jamesovi?

„Takže vy jste lékařka, slečno Trevertonová,“ ozval se komisař Briggs. „Tady budete mít plné ruce práce, to vám povídám. Váš bratr nám vyprávěl, že tu chcete založit jakousi misi. Zdá se mi, že takových věcí máme v našem okrese už dost. Nikdy jsem nedokázal pochopit, proč jsou všichni celí žhaví ty černé huby vzdělávat.“

Grace se ledově usmála a otočila se k siru Jamesovi. „Připadá mi, že se s domorodci v téhle oblasti dobře znáte. Snad byste mi mohl poradit, jak získat jejich důvěru.“

Valentin odpověděl za přítele: „Nikdo nezná Kikuje jako James. Jeho otec se stal pokrevním bratrem náčelníka kmene Koinangeho. Musel být svědkem nějakých tajných obřadů. Říkali mu Bwana Mkubwa, což znamená ‚velký šéf‘. Přezdívku mají dokonce i pro Jamese.“

„Jakou?“

„Říkají mu Murungaru. To znamená ‚rovný‘. Bezpochyby pro jeho vzhled a charakter.“ Valentin dal znamení sluhovi, aby odnesl talíře. „Takže domorodci znají *jeho* stejně, jako on zná *je*.“

„Jsou tady v okolí přátelští?“

„Nemáme s nimi potíže,“ řekl sir James. „Kikujové bývali velmi bojovní, ale my Britové jsme to zastavili.“

„Tamhlety oštěpy,“ ukázal Valentin na stěnu, „mi daroval Mathege, místní náčelník. Je to teď můj předák.“

„A jsou opravdu zpacifikovaní?“

Sir James naklonil hlavu. „To nedokážu říct. Navenek se zdá, že přijímají naši nadvládu. Ale nikdo se nikdy nedozví, co si takový Afričan myslí. Když sem přišli lidé jako můj otec, domorodé kmeny žily v době kamenné. Neměli abecedu, neznali kolo, jen primitivní farmaření, žili prostě tak jako jejich předkové po celá staletí. Kupodivu tihle lidé nikdy neobjevili svítilnu, ani ten nejjednodušší typ, který používali staří Egypťané. Teď se je misionáři snaží vehnat do dvacátého století. Afričané se najednou učí číst a psát, nosit boty, jíst nožem a vidličkou. Očekává se od nich, že se budou chovat jako Britové, kteří mají za sebou dva tisíce let vývoje. Kdoví, co z toho vzejde? Možná za padesát let budeme litovat, že jsme Afričany podrobili tak překotnému učení. Možná jednoho dne miliony vzdělaných Afričanů odmítnou nadvládu několika bělochů a dojde k hroznému válce se spoustou prolité krve.“

Sir James se odmlčel a pomalu otáčel svou sklenkou na krajkovém ubrusu. Pak tišeji dodal: „Anebo k tomu dojde ještě dříve.“

Všichni upírali zrak na otáčející se sklenku, jejíž broušení se trpytilo ve světle svíčky a v níž se přelévalo světle žluté šampaňské. Pak řekl Valentin úsečně: „To se nikdy nestane!“ a zamával rukou na znamení, že se má podávat dezert.

Přinesli talíře s ovocem a sýrem. Oblastní komisař Briggs se do dezertu pustil jako první a poznamenal: „Jsou to podivní lidé, tyhle černé huby. Mají jiný pojem o bolesti a o smrti než my. Nic je nevy-

vede z míry. Od narození je učí nedávat najevo slabost. A jak zatraceně klidně všechno přijímají. Nemoc, smrt, hladomor – všechno je *shauri ya mungu*, vůle boží.“

„Oni věří v jednoho boha?“ zeptala se Grace sira Jamese.

„Kikujové jsou velice zbožní lidé. Uctívají Ngai, stvořitele světa. Žije na hoře Keni a zas tak moc se neliší od některých verzí Jehovy.“

„Rouhání,“ mumlal Valentin.

Sir James se usmál. „Kikujové nejsou polyteističtí. Aby se stali křesťany, nemusejí se mnoha věcí vzdávat a mnoho věcí získají. Proto jsou misionáři tak úspěšní.“

„Kikujové vypadají jako jednodušší lidé.“

„To právě vůbec nejsou. V tom se hodně bělochů mylí. Kikujové jsou složití ve svém myšlení, ve skladbě své společnosti. Trvalo by celé hodiny, kdybych vám měl vyjmenovat všechna jejich tabu.“

„Tak se neobtěžuj,“ řekl Valentin a natáhl se pro třetí láhev šampaňského. Oči mu hořely a často se zastavovaly na lady Rose.

„Jamesi, dnes odpoledne jste mi vyprávěl o místní šamance. Wachefe. Ona je náčelnice?“ vyzvíдалa Grace.

„Dobrý bože, ne. Kikujské ženy nejsou vůdci. Téměř ani nejsou považovány za lidi. Jsou vlastnictvím mužů. Otcové je prodávají a manželé si je kupují. Kikujské slovo pro *manžela* vlastně znamená ‚majitel‘. A slovo pro muže, *murume*, znamená ‚mocný‘, ‚předmět velké ceny‘, ‚pán‘, zatímco kikujské slovo pro *ženu*, *muka*, znamená ‚podrobená osoba‘, ‚zbytečný pláč‘ a ‚zmatený‘. *Muka* je také ‚zbabělec‘ a ‚předmět bez ceny‘.“

„To je hrozné.“

„Pozor,“ vmísil se Valentin, „moje sestra se z nich pokusí udělat sufražetky.“

„Kikujské ženy svůj úděl za hrozný nepovažují,“ řekl James. „Pro ně je ctí sloužit mužům.“

„Dobrá lekce, děvče,“ řekl Valentin, „neuškodí ti se trochu poučit.“ Položil ruce na stůl. „Tak, doufám, že nám dámy odpustí, když si vypijeme kávu tady. Obávám se, že tu nemáme místo, kam by se pánové uchýlili se svými doutníky.“

„Ale drahý,“ řekla lady Rose, „nebudeš přece kouřit.“

Stiskl jí ruku. „Nejsme divoši, lásko. V Africe musí být člověk připraven přinášet oběti. Zřekneme se doutníků.“

Ze svého místa na protější straně stolu Grace viděla, jak Rose zareagovala na Valentinův dotek. Viděla její rozšířené zorničky, zčerve-

nalé tváře. Když se Valentin začal odtahovat, Rose položila svou ruku na jeho a v očích se jí zračila touha. „Miláčku,“ řekla bez dechu pod vlivem šampaňského, „myslíš, že bychom se mohli vrátit do Nyeri a zůstat tam v tom lákavém hotýlku?“

„U Bílého nosorožce? Ani za nic, lásko. Stěny tam jsou tak tenké, že slyšíš, jak se chlápku ve vedlejším pokoji v hlavě honí myšlenky.“

„Ale kdybys věděl, oč raději bych byla tam, než se postaví Bella Two.“

„To nejde, má drahá. Na tyhle opice se musí pořád dávat pozor, jinak nebudou pracovat. Jakmile se otočím, utečou do lesa na pivo.“

Pochybovačný pohled vyprchal lady Rose z očí, když přinesli stříbrný samovar na kávu a rozdali šálky z kostního porcelánu. Pochvalně se usmála na afrického sluhu, který měl bílé rukavice a oslovoval ji memsaab. Stůl byl bez poskvrnky, u šálků byly správné lžičky a z gramofonu zněl Debussy. Z šampaňského se Rose točila hlava. Varovali ji před nadmořskou výškou, ale ona zapomněla a vypila příliš mnoho sklenek. Ale bylo jí to jedno. Vychutnávala teplo, které cítila uvnitř, to slastné vzrušení ve svém těle. Svůj strach z ložnice si v této chvíli nedokázala ani představit. Doufala, že Valentin dnes přijde k ní do stanu.

Její manžel právě mluvil: „Víte, že slovo *káva* pochází z arabského *qahweh*, což původně znamenalo ‚vino‘?“ Sir James se mezitím otočil ke Grace s otázkou: „Kdy přijedete k nám na ranč? Lucille se už nemůže dočkat, až vás pozná.“

„Kdy se vám to hodí, Jamesi. Já se hned pustím do práce, musím u řeky postavit svůj dům.“

„Uvidíme, jak vydrží počasí. Snad bych pro vás mohl přijet příští týden.“

„Ráda budu u porodu, když někoho pošlete.“

„Tím si můžete být jistá!“ Dlouze, zkoumavě se na Grace zadíval a pak pokračoval: „Kéž bych nemusel s odjezdem spěchat hned, jak se rozední. Setkání s někým novým je tady vždy takový svátek. Ale pár krav mi dělá starosti, nemůžu přijít na to, co jim je.“

„Tady není veterinář?“

„V Nairobi, ale neviděl jsem ho celé týdny. Má na starost obrovské území. Budu muset do Nairobi poslat krevní vzorky na mikroskopický rozbor.“

„Mikroskop jsem přivezla s sebou, jestli vám pomůže.“

Sir James na ni zíral. „Vy máte mikroskop? No páni!“ Vzal ji za ruku. „Vy jste skutečný dar z nebes. Mohu si ho na pár dní půjčit?“

„Samozřejmě,“ řekla a pohlédla na silnou opálenou ruku, která držela její a zakrývala Jeremyho prsten.

Nocí se rozlehlo zavytí a rozeznělo les do kakofonie jekotu a skučení. „Co to k čertu bylo?“ zvolal Valentin a vyskočil.

Při dalším hrozivém zavytí společnost v jídelním stanu náraz vysřízlivěla. Valentin vyběhl ven, hned za ním Briggs a James. Obě ženy zůstaly u stolu a naslouchaly štěkotu psů, křiku Afričanů a slabému dětskému pláči.

„Mona!“ řekla Grace, vstala a vykročila ze stanu. Vyhlédla ven a zjistila, že se něco děje na opačné straně tábora, od níž byly odděleny Mona i její chůva.

Grace upírala přivřené oči do mlhy. Všude pobíhali muži, zapalovali lucerny. A ti psi – jejich vztekly štěkot pronikal až do morku kostí.

„Co se děje?“ zeptala se Rose stojící za ní.

„Já nevím...“ Pak zahlédla Valentina, jak kráčí ke svému stanu se zlověstným výrazem ve tváři. Vešel dovnitř a hned se objevil s bičem v ruce.

„Valentine,“ zavolala.

Nevěnoval jí pozornost.

Grace se snažila v mlze rozeznat, co se děje. Psi byli rozdivočení, neutišily je ani ostré povely. A mezi tím vším se ozýval hluboký silný hlas lorda Trevertona rozdávající příkazy.

Vykročila ze stanu. Hlasy mužů skomíraly a nakonec bylo slyšet jen kňučení psů. Pohnula se kupředu, v mlze se chvěla, od úst jí stoupala pára. Pak uslyšela prásknutí do vzduchu, jakoby výstřel z pušky, a pochopila, že to bylo švihnutí biče.

Teď již spěchala, aniž si uvědomovala, že ji lady Rose následuje. Když došla ke stanu se zásobami, zastavila se.

Muži – Afričané v khaki šortkách, sluhové v kanzu a tři běloši – stáli v kruhu a v jejich středu byl ke stromu přivázán kikujský chlapec se zády odhalenými dopadajícimu biči, jenž mu na těle zanechával krvavé pruhy. Ale chlapec se ani nepohnul, nevydal ani hlásku. Grace měla hrůzou vytřeštěné oči.

Valentinova tvář byla jako z kamene a ruka s bičem se znovu zvedla. Viděla, jak jeho ramenní svaly napínají látku košile. Svlékl si sako, záda měl mokrá mrholením a potem. Bič znovu udeřil plnou silou. Chlapec objal strom, nehybný – jako by byl vytesán z jeho černého dřeva. Valentin se rozkročil, zvedl paži a jeho tmavé oči na okamžik ozářil záblesk lucerny. V jeho pohledu byla podivná vášeň, síla, která Grace děsila.

Když bič dopadl, vykřikla.

Nevšímal si jí.

Kiboko se znovu zvedl a dopadl, zanechávaje další rudý šrám.

Vyrazila kupředu. „Valentine! Přestaň!“ Když ho chytila za paži, se-
třásl ji. Sir James ji uchopil za ruku a ona se k němu obrátila. „Jak to
můžete trpět?“

Odpověděl jí Briggs: „Ten chlapec měl dávat pozor na psy. Ale opil
se a usnul. Dostal se tam leopard a zadávil jednoho z honičů.“

„Ale.... byl to jen *pes*!“

„O to nejde. Mohl třeba hlídat vás nebo chůvu s dítětem. Co pak?
Musí dostat za vyučenou. Bez kázně bychom to tady mohli zabalit
a vrátit se do Anglie.“

Vzduchem prosvištělo poslední švihnutí a Valentin smotal bič.
Vzal si od sira Jamese sako a řekl sestře: „To se musí, Grace. Když
nebudeme mít zákon a pořádek, všichni v téhle bohem zapomenuté
zemi zahyneme. A pokud to nedokážeš přijmout, tak nemáš v Africe
co dělat.“

Odcházel, k chlapci přiběhl sluha s lahví vody a kusem látky a kruh
se rozešel. „Brutalita a krutost nejsou nutné,“ řekla Grace.

Sir James jí odpověděl: „To je jediný jazyk, kterému rozumějí. Tihle
lidé mají dobrotu za slabost a slabostí pohrdají. Váš bratr se zachoval
tvrdě, mužně, a právě proto si ho budou vážit.“

Grace se rozezleně otočila a ke svému překvapení spatřila v mlze
u stanu se zásobami jakousi postavu. Lady Rose stála jako přikovaná,
vytřeštěné oči jí vystupovaly z bledé tváře. „Vrať se dovnitř, Rose,“
řekla Grace a vzala ji za paži. „Chvěješ se.“

Teplo šampaňského bylo to tam. Obličej se jí změnil v chladnou
slonovou kost. „Nezapomeň na svůj slib, Grace,“ šeptala Rose. „Ne-
smí se mě dotknout. Valentin se ke mně nesmí ani přiblížit.“

6

Čím Děti Mumbi rozezly boha Ngai? Pán jasu jim odpíral deště, ki-
kujská země byla vyprahlá a brzy jistě přijde hladomor, který s sebou
přinese zlé duchy nemoci.

Jelikož dny byly i na toto roční období neobyčejně horké, mladá
Wachera se při práci v lese potila. Nepracovala tu sama. Na jeden hod

oštěpem od ní se při sběru léčivých bylin a kořínků skláněla i starší Wachera, jejíž tělo ověšené stovkami korálkových náhrdelníků, měděných náramků a kroužků na kotnících cinkalo při každém pohybu.

Ženy sbíraly lantanové listy a hlohovou kůru. Listy se používaly na zástavu krvácení, kůra na žaludeční bolesti. Wachera naučila svou vnučku, kde tyto léčivé rostliny hledat, jak je sbírat a připravovat a jak je podávat. Od dob jejich předků se nic nezměnilo, i tenkrát chodívaly šamanky takto do lesů, hledaly a sbíraly tytéž byliny. Babička učila mladší Wacheru, že země je Velká matka a že z ní pochází všechno dobré: jídlo, voda, léky, dokonce i měď, která jim zdobí těla. Matku je třeba uctívat, a proto při práci obě ženy zaříkaly zemi posvátnými popěvkami.

Navenek vypadala Wachera klidně. Byla to urostlá starší Afričanka, skromně zahalená do jemné kozí kůže. Vyholená hlava jí zářila v horkém slunci, hbité hnědé prsty se rychle pohybovaly mezi listy a větvičkami, třídily, odhazovaly, otrhávaly, a moudré staré oči ihned rozpoznávaly dobrou medicínu od špatné. Posvátné popěvky zněly jako píseň, jako bezmyšlenkovité broukání, podle něhož by se mohlo náhodnému pozorovateli zdát, že se ta žena o nic nestará, že na nic nemyslí.

Ale ve skutečnosti se myšlenky staré Wachery ubíraly složitými cestami, zkoumaly a probíraly problémy, stejně jako se její prsty probíraly rostlinami: jak vyléčit neplodnost Gachiku, který recept použít na nápoj lásky pro Wanjoro, jak se připravit na blížící se obřady iniciace dívek kmene, jak provést ceremonie pro přivolání dešťů. V dobrých časech lidé z jejího kmene vzdávali Pánu jasu díky a vysílali k němu své modlitby, ve zlých dobách pak prošlapávali cestičku k chýši šamanky.

Dnes ráno si přišla Nyagudhii, hrnčířka kmene, stěžovat, že jí nádoby z nevysvětlitelného důvodu pukají. Wachera přinesla svůj prorocký vak a hodila ženě k nohám věštecké hůlky. Vyčetla z nich, že bylo porušeno tabu, jelikož na místo, kde Nyagudhii tvarovala své nádoby, vstoupil muž. Hrnčířství bylo výhradně ženskou prací, protože První žena se jmenovala Mumbi, což znamená „ta, která dělá hrnce“. Od začátku do konce se kopáním jílu, tvarováním a sušením, pálením a výměnou nádob zabývaly pouze ženy. Kikujské zákony mužům zakazovaly dotýkat se čehokoli, co souviselo s touto prací, a účastnit se kterékoli fáze výroby hrnců. Záhadné praskání nových Nyagudhiiných nádob mohlo znamenat jen to, že muž, buď záměrně, nebo nevědomky, vkročil na půdu, která byla tabu. Nyní

budou muset u svatého fíkovníku obětovat kozu a místo na výrobu nádob rituálně očistit.

Nejvíce však Wachěřinu mysl tížilo sucho. Co je způsobilo? Jak usmířit boha Ngai a přivolat deště?

Pohlédla na skrovnou sbírku ve svém košíku: několik křehkých listů, tráva suchá jako troud. Medicína z nich bude slabá a zemi Kikujů znovu postihne nemoc. Půda pod jejíma bosýma nohama byla vyprahlá a prašná. Velká matka umírá žízni. Kukuřičná políčka vesničanů chřadla a vysychala, uskladněné obilí se měnilo v prach, větve ztrácely listy a žalostně se klonily k zemi. Wachera pomyslela na svah nad řekou, kde se bez ustání pracovalo. Velké kovové přišery kácely stromy a vytrhávaly pařezy, volí tahali obrovské kovové čelisti, které zraňovaly zemi, bílý muž na svém koni hrozil bičem synům Mumbi, kteří se lopotili na poli pod nebem bez deště jako ženy! Wachera slyšela své předky plakat.

A vtom ji napadlo: co když je na našem lidu *thahu*?

Thahu značilo „špatnost“ nebo „hříšnost“. Byla to kletba, která pošpinila zemi i vzduch, *thahu* mohlo způsobit, že člověk onemocněl a zemřel, mohlo zničit úrodu, z krav a ovcí učinit jalovice a ženám přinést zlé sny. Les byl vždy sídlem přízraků a duchů a Děti Mumbi dobře věděly, že musí dávat pozor, kam šlapou, aby neurazily skřítku stromu nebo ducha řeky. Všichni věděli, že ďáblové se drží černého pláště noci a že dobrý bůh Ngai jezdí na křídlech jitra. Kouzla byla všude, v každém listu i větvi, v křiku snovače, v oparu, který halil boha jasu. Tento druhý, neviděný svět měl své vlastní zákony a tresty a Děti Mumbi je bedlivě ctily. Nikdo z nich nesklidil ze země poslední hlízu, nevybral studnu do poslední kapky, nikdy zlovolně nezlomil větev ani neobrátil kámen. A když se proti říši duchů provinil, omluvil se a jal se duchy usmířovat obětí. Byl-li však člověk neopatrný a dopustil se urážky, za niž se neomluvil, zrodilo se *thahu* a jeho metla padala na Děti Mumbi.

Co však bylo příčinou této „špatnosti“?

Kikujové dobře věděli, že *thahu* je tou nejmocnější silou na zemi a přivolat kletbu na člena kmene bylo horší než spáchat vraždu. Lidé, kteří přivolali *thahu*, byli upalováni zaživa na hranici, a ti, kteří se stali jeho obětí, měli jen pramalou naději na pomoc. Starší Wachera kdysi viděla zešílet členy své vlastní rodiny, když muž, který záviděl jejímu strýci velké stádo koz, na něj uvalil *thahu*. Sama byla tehdy ještě dítě a přihlížela celému rituálu, když se čaroděj pokoušel kletbu zrušit.

Marně. *Thahu* bylo silnější než lidská medicína; jakmile byla kletba jednou přivolána, jen těžko se dala zlomit, a proto Děti Mumbi nebraly kletby na lehkou váhu.

Ženy skončily s bylinami, nasbíraly dřevo, svázaly suché větve do obrovských otepí, přehodily si je na záda a připevnily pásem kolem čela. Náklad byl tak těžký, že je obě zlomil v křížích a sklonil jim hlavy k zemi. Starší žena šla první a vyvažovala své břímě sedmdesátiletou praxí. Plahočily se prašnou stezkou zpět k vesnici, vzdálené na mnoho hodů oštěpem – bílý muž by řekl pět mil.

Cestou myslela mladší Wachera na svého manžela. Přejde dnes Mathenge do vesnice? Naposledy ho viděla, když rodila jeho třetí žena. Podle kikujských zákonů nesměl manžel dítě spatřit, dokud nedaroval své ženě kozu. Mathenge tehdy přišel ve svém jediném kusu červené látky uvázaném přes rameno, vysoký a štíhlý. Už nenosil oštěp, protože zákon bílého muže to nyní válečníkům zakazoval, nosil namísto něj hůl, díky níž vypadal velmi důležitě. Při své každodenní práci – když nosila vodu ze vzdálených kapes ve vyschlé řece a sklízela na svém políčku drobné cibule a povadlé kukuřičné klasy, když dojila kozy a vydělávala kůže, když zametala chýši a spravovala střechu – sledovala Wachera svého muže na protějším svahu. Často sedával ve stínu stromu a hovořil s ostatními kikujskými muži, někdy ho slyšela, jak se směje s tím bělochem. A když přišel domů, sedával ve své mládenecké chýši, kam ženy neměly přístup, a obšťastňoval své bratry a bratrance vyprávěním o nové šambě *mzungu*.

Wacheřina zvědavost vůči cizincům rostla. Několikrát přerušila práci a pozorovala podivnou *mzunga*, která stavěla u řeky jakousi záhadnou věc. Byly to jen čtyři sloupy se střechou z palmových listů. A ta bílá žena nosila tak podivné roucho. Ani kousek těla nevystavila vzduchu a slunci, byla omotaná jako dítě v popruhu a volnou černou sukni vláčela prachem. Nepraktické oblečení na tak horké počasí, pomyslela si kikujská žena.

Mzunga dávala příkazy mužům, kteří pro ni pracovali. Byli to členové Wacheřina kmene, muži, kteří bývali kdysi válečníky, ale teď stavěli chýši té bílé ženě a oslovovali ji Memsab Daktari, „paní doktor“.

Wachera přemýšlela, do které věkové skupiny asi *daktari* patří. Ona sama patřila do skupiny nazývané kithingitha, protože byla uvedena do kmene rok před Opuchlou nemocí, již běloši říkají chřipka a která se podle nich objevila v roce 1910. Jelikož vypadaly asi stejně staře,